

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi ulkomaalaislain muuttamisesta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi ulkomaalaislain kansainvälisen suojelun antamista koskevia säännöksiä. Lakia muutettaisiin siten, että humanitaarisen suojelun perusteella myönnettävää oleskelulupaa koskevat säännökset kumottaisiin. Oleskelulupaa ei olisi enää mahdollista myöntää tällä perusteella. Lainmuutoksella tehostettaisiin myös kansainvälistä suojelua koskevan päätöksen tiedoksiantoa. Lisäksi muutettaisiin hakemusten käsittelymaksun perimistä koskevaa sääntelyä.

Ehdotuksen tarkoituksena on, että Suomen lainsäädäntö ei eroaisi Euroopan unionin ja muiden Euroopan unionin jäsenvaltioiden lainsäädännöstä.

Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan ensi tilassa.

SISÄLLYS

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ.....	1
SISÄLLYS.....	2
YLEISPERUSTELUT.....	3
1 JOHDANTO.....	3
2 NYKYTILA JA NYKYTILAN ARVIOINTI.....	3
2.1 Lainsäädäntö ja käytäntö.....	3
2.1.1 Kansainvälisen suojelun antamisen edellytykset.....	3
2.1.2 Päätöksen tiedoksianto.....	7
2.1.3 Oleskeluluvan käsittelemisestä perittävä maksu.....	8
2.2 Kansainvälinen kehitys.....	8
3 ESITYKSEN TAVOITTEET JA KESKEISET EHDOTUKSET.....	9
4 ESITYKSEN VAIKUTUKSET.....	10
4.1 Humanitaarista suojelua koskevien säännösten kumoaminen.....	10
4.2 Kansainvälistä suojelua koskevan päätöksen tiedoksi antaminen.....	12
4.3 Käsittelymaksujen periminen.....	12
5 ASIAN VALMISTELU.....	13
YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT.....	14
1 LAKIEHDOTUKSEN PERUSTELUT.....	14
2 VOIMAANTULO.....	16
3 SUHDE PERUSTUSLAKIIN JA SÄÄTÄMISJÄRJESTYS.....	17
LAKIEHDOTUS.....	19
Laki ulkomaalaislain muuttamisesta.....	19
LIITE.....	24
RINNAKKAISTEKSTI.....	24
Laki ulkomaalaislain muuttamisesta.....	24

YLEISPERUSTELUT

1 Johdanto

Kansainvälistä suojelua koskevien hakemusten määrä kasvoi viime vuonna 2015 aikana merkittävästi niin Suomessa kuin Euroopassa yleisesti. Suomeen on tullut suhteessa maan väkilukuun eurooppalaisesti vertaillen suuri määrä hakijoita. Vuonna 2015 saapui yli 30 000 hakijaa. Viime vuoden vastaava luku on 3651 hakijaa.

Suomi on Euroopan unionin lainsäädännön ja kansainvälisten velvoitteiden nojalla sitoutunut antamaan kansainvälistä suojelua lain edellytykset täyttävälle hakijoille. Nämä velvoitteet sitovat myös silloin, kun suuret hakijamäärät asettavat erityisiä haasteita vastaanotto- ja hakemusmenettelystä vastaaville viranomaisille. Hallitus on pitänyt kuitenkin tärkeänä varmistaa, että Suomen lainsäädäntö ja käytäntö eivät ole muita Euroopan unionin jäsenvaltioita ja Euroopan unionin lainsäädännön asettamaa vähimmäistasoa suotuisampia. Tämä on tärkeää siksi, että Suomeen ei kohdistuisi kohtuuttoman suurta osaa hakijoista verrattuna muihin maihin. Suomeen lainsäädäntö näyttäytyy tällä hetkellä kansainvälisen suojelun antamisen osalta hieinan suotuisampana kuin mitä Euroopan unionin ja kansainväliset velvoitteet edellyttäisivät. Tästä syystä tässä esityksessä ehdotetaan muutettavaksi kansainvälistä suojelua koskevaa sääntelyä siten, että humanitaarista suojelua koskevat säännökset kumotaan. Tiedossa on myös, että useat muut Euroopan unionin jäsenvaltiot ja muut pohjoismaat suunnittelevat tarkennuksia kansainvälistä suojelua koskevaan sääntelyyn ja käytäntöön.

Kansainvälistä suojelua koskevaa menettelyä tehostettaisiin sujuvoittamalla päätöksen tiedoksi antamiseen liittyvää menettelyä.

Esityksessä ehdotetaan tarkennettavaksi myös maksullisten oleskelulupahakemusten ja muiden ulkomaalaislain nojalla ratkaistavien hakemusten käsittelystä perittäviä maksuja koskevaa sääntelyä. Ehdotus koskee käytännössä muita kuin kansainvälisen suojelun hakemuksia.

2 Nykytila ja nykytilan arviointi

2.1 Lainsäädäntö ja käytäntö

2.1.1. Kansainvälisen suojelun antamisen edellytykset

Yleistä

Kansainvälistä suojelua hakeneelle voidaan antaa joko ulkomaalaislain 87 §:n mukainen turvapaikka, lain 88 §:n mukainen oleskelulupa toissijaisen suojelun perusteella taikka lain 88 a §:n mukainen oleskelulupa humanitaarisen suojelun perusteella. Kaikissa näissä on kyse kansainvälisen suojelun antamisesta. Turvapaikan ja toissijaisen suojelun perusteella myönnettävän oleskeluluvan edellytykset perustuvat Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviin vaatimuksista kolmansien maiden kansalaisten ja kansalaisuudettomien henkilöiden määrittelemiseksi kansainvälistä suojelua saaviksi henkilöiksi, pakolaisten ja henkilöiden, jotka voivat saada toissijaista suojelua, yhdenmukaiselle asemalle sekä myönnetyn suojelun sisällölle (2011/95/EU, jäljempänä *määritelmädirektiivi*) ja turvapaikka myös Yhdistyneiden kansakuntien pakolaisen oikeusasemaa koskevaan yleissopimukseen (SopS 77-78/1968, jäljempänä *pakolaissopimus*) asettamiin velvoitteisiin. Sen sijaan humanitaarista suojelua koskevan oleskeluluvan edellytykset eivät perustu Euroopan unionin tai kansainvälisiin velvoitteisiin vaan taustalla on kansallinen ratkaisu. Mahdollisuus myöntää oleskelulupa humanitaarisen suojelun perusteella on sisällytetty ulkomaalaislakiin edellä mainitun määritelmädirektiivin täytäntöön-

panon yhteydessä (HE 166/2007 vp). Yksinomaan direktiiviin perustuva sääntely olisi tiukentanut lainsäädäntöä hakijan näkökulmasta, koska ulkomaalaislaista olisi poistunut nimenomainen mahdollisuus myöntää oleskelulupa suojelun perusteella myös tilanteissa, joissa ei varsinaisesti ole kyse yksilöön henkilökohtaisesti kohdistuvasta uhasta tai vaarasta, mutta maan yleinen tilanne esimerkiksi aseellisen selkkauksen tai ympäristökatastrofin vuoksi puoltaa suojelun myöntämistä. Direktiivin täytäntöönpanon jälkeisessä oikeuskäytännössä on kuitenkin katsottu, että toissijaisen suojelun myöntämisen kynnys voi poikkeuksellisesti ylittyä pelkäämään alueen turvallisuustilanteen vuoksi.

Kansainvälistä suojelua haettaessa arvioidaan ensiksi turvapaikan tarve. Jos turvapaikan edellytykset eivät täyty, tutkitaan edellytykset myöntää oleskelulupa toissijaisen suojelun perusteella. Jos jälkimmäisenkään edellytykset eivät täyty, on mahdollista myöntää oleskelulupa humanitaarisen suojelun perusteella. Jos mitkään kansainvälisen suojelun edellytykset eivät täyty, on oleskelulupa mahdollista myöntää myös muulla, ulkomaalaisissa säädetyllä perusteella. Kyseeseen voi tulla esimerkiksi oleskelulupa yksilöllisestä inhimillisestä syystä, josta säädetään ulkomaalaislain 52 §:ssä. Hakija voidaan ulkomaalaislain 148 §:n 2 momentin nojalla käännättää maasta, jos hänelle ei voida myöntää oleskelulupaa jollakin ulkomaalaislaissa säädetyllä perusteella. Hakijalle voidaan myöntää myös tilapäinen oleskelulupa ulkomaalaislain 51 §:n nojalla, jos häntä ei tilapäisestä terveydellisestä syystä voida palauttaa kotimaahansa tai pysyvään asuinmaahansa tai palaaminen ei ole tosiasiallisesti mahdollista. Tilapäinen oleskelulupa on mahdollista myöntää myös ulkomaalaislain 89 §:n nojalla tilanteissa, joissa kansainvälisen suojelun antaminen estyy niin sanotun poissulkemislausekkeen soveltumisen vuoksi.

Ulkomaalaisen maasta poistamista harkittaessa on otettava aina huomioon kansainväliseen ja Euroopan unionin oikeuteen sekä perustuslain 9 §:n 4 momenttiin ja ulkomaalaislain 147 §:än sisältyvä palautuskiellon periaate. Ketään ei saa käännättää tai karkottaa alueelle, jolla hän voi joutua kuolemanrangaistuksen, kidutuksen, vainon tai muun ihmisarvoa loukkaavan kohtelun kohteeksi, eikä alueelle, jolta hänet voitaisiin lähettää sellaiselle alueelle. Palautuskielto on Euroopan ihmisoikeuksien ja perusvapauksien suojaamiseksi tehdyn yleissopimuksen (SopS 19/1990, jäljempänä *Euroopan ihmisoikeussopimus*) nojalla ehdoton. Palautuskiellon soveltaminen voi viime kädessä johtaa ulkomaalaisen maassa oleskelun sallimiseen, vaikka haetun oleskeluluvan edellytykset eivät täytyisi. Kansainvälistä suojelua koskevan hakemuksen ratkaisee Maahanmuuttovirasto. Se myös arvioi, voidaanko oleskelulupa myöntää jollakin muulla perusteella silloin kun kansainvälisen suojelun edellytykset eivät täyty.

Turvapaikka

Turvapaikan antamisen edellytyksistä säädetään ulkomaalaislain 87 §:ssä. Turvapaikka annetaan, jos hakija oleskelee kotimaansa tai pysyvän asuinmaansa ulkopuolella sen johdosta, että hänellä on perustellusti aiheutta pelätä joutuvansa siellä vainotuksi alkuperän, uskonnon, kansallisuuden, tiettyyn yhteiskunnalliseen ryhmään kuulumisen tai poliittisen mielipiteen johdosta. Lisäksi edellytetään, että hän on pelkonsa vuoksi haluton turvautumaan sanotun maan suojeluun. Harkinnassa arvioidaan myös niin sanotun poissulkemislausekkeen soveltuminen siten kuin 87 §:n 2 momentissa säädetään. Tämä tarkoittaa, että turvapaikka jätetään antamatta hakijalle, jonka voidaan perustellusti epäillä syyllistyneen rikokseen rauhaa vastaan, sotarikokseen tai rikokseen ihmiskuntaa vastaan, törkeään rikokseen tai Yhdistyneiden kansakuntien tarkoitusprien ja periaatteiden vastaisen tekoon. Turvapaikka jätetään antamatta ulkomaalaislain 87 §:n 3 momentissa tarkemmin säädetyin edellytyksin myös henkilölle, joka voi saada suojelua tai apua muilta Yhdistyneiden kansakuntien elimiltä tai toimistoilta kuin Yhdistyneiden kansakuntien pakolaisasiain päävaltuutetulta.

Vainoksi katsotaan ulkomaalaislain 87 a §:n mukaan teot, jotka ovat laatunsa tai toistuvuutensa vuoksi vakavasti perustavanlaatuisia ihmisoikeuksia loukkaavia. Vainoksi katsotaan myös vakavuudeltaan vastaava kertymä sellaisia tekoja, joihin kuuluu ihmisoikeusloukkauksia. Tällaisia tekoja voivat olla esimerkiksi fyysinen tai henkinen väkivalta, syrjivät oikeudelliset tai hallinnolliset toimenpiteet sekä kohtuuttomat tai syrjivät syytteeseen paneminen tai rankaiseminen.

Ulkomaalaislain säännökset perustuvat turvapaikan osalta määritelmädirektiiviin ja pakolais-sopimukseen. Turvapaikan edellytyksiä ei siten voida määrittää kansallisesti.

Oleskelulupa toissijaisen suojelun perusteella

Oleskelulupa toissijaisen suojelun perusteella myönnetään ulkomaalaislain 88 §:n mukaan, jos edellä kerrotut turvapaikan edellytykset eivät täyty ja hakija joutuisi kotimaassaan tai pysyvässä asuinmaassaan todelliseen vaaraan kärsiä vakavaa haittaa ja hän on kykenemätön, tai sellaisen vaaran vuoksi haluton, turvautumaan sanotun maan suojeluun. Vakavalla haitalla tarkoitetaan kuolemanrangaistusta tai teloitusta, kidutusta tai muuta epäinhimillistä tai ihmisarvoa loukkaavaa kohtelua tai rangaistusta sekä mielivaltaisesta väkivallasta kansainvälisen tai maan sisäisen aseellisen selkkauksen yhteydessä johtuvaa vakavaa ja henkilökohtaista vaaraa. Myöskään toissijaista suojelua ei 88 §:n 2 momentin nojalla myönnetä tilanteissa, joissa edellä kuvattu poissulkemislauseke soveltuu.

Toissijaista suojelua koskevat ulkomaalaislain säännökset perustuvat määritelmädirektiiviin. Toissijaisen suojelun antamisen edellytykset eivät siten ole kansallisesti määritettävissä. Käytännön soveltamisessa on otettava kansallisen oikeuskäytännön ohella huomioon myös Euroopan unionin tuomioistuimen ratkaisut, jotka ovat direktiivin antamisen jälkeen täsmentäneet toissijaisen suojelun käsitteen sisältöä ja soveltamista.

Silloinen Euroopan yhteisöjen tuomioistuin (nykyinen Euroopan unionin tuomioistuin) linjasi toissijaisen suojelun sisältöä 17 päivänä helmikuuta 2009 antamassaan tuomiossa C-465/07 Elgafaji. Sen mukaan henkilön ei tarvitse poikkeustapauksessa esittää näyttöä vakavasta henkilökohtaisesta vaarasta silloin, kun käynnissä olevalle aseelliselle selkkaukselle tyypillisen väkivallan aste saavuttaa niin korkean tason, että on merkittäviä perusteita uskoa palautetun siviilihenkilön joutuvan maahan palaamisensa vuoksi todelliseen vaaraan. Mainittu tuomio ei ollut vielä käytettävissä määritelmädirektiivin täytäntöönpanoa koskevan hallituksen esityksen valmistelu- ja eduskuntakäsittelyvaiheessa.

Oleskelulupa humanitaarisen suojelun perusteella

Kansainvälistä suojelua hakeneelle voidaan myöntää oleskelulupa humanitaarisen suojelun perusteella ulkomaalaislain 88 a §:n nojalla, jos edellytyksiä turvapaikan tai toissijaisen suojelun antamiselle ei ole. Tällöin edellytetään, että hakija ei voi palata kotimaahansa tai pysyvään asuinmaahansa siellä vallitsevien levottomuuksien, huonon ihmisoikeus- tai turvallisuustilanteen, huonon humanitaarisen tilanteen tai vastaavien olosuhteiden vuoksi. Humanitaarinen suojelu voidaan ulkomaalaislain 88 a §:n 2 momentin nojalla jättää myöntämättä edellä kuvattu poissulkemislausekkeen tarkoittamissa tilanteissa.

Humanitaarinen suojelu lisättiin ulkomaalaislakiin määritelmädirektiivin täytäntöönpanon yhteydessä. Humanitaarista suojelua koskevalla sääntelyllä on kansallinen tausta. Se ei perustu Euroopan unionin lainsäädäntöön tai kansainvälisiin velvoitteisiin. Säännös lisättiin ulkomaalaislakiin määritelmädirektiivin täytäntöönpanon yhteydessä, koska pelkästään direktiiviin perustuvan sääntelyn katsottiin johtavan silloisen kansainvälisen suojelun antamisen tason hei-

kentymiseen. Arvio perustui silloiseen tulkintaan määritelmädirektiivistä ja toissijaisen suojelun antamisen edellytyksistä. Tuolloin katsottiin, että toissijaista suojelua ei voitaisi myöntää tilanteissa, joissa mahdollisen oikeudenloukkauksen kohteeksi joutumisen edellytyksenä ei olisi suoranaisesti henkilöön itseensä liittyvä syy. Hallituksen esityksen mukaan humanitaarisella suojelulla haluttiin mahdollistaa oleskeluluvan myöntäminen myös silloin, kun vaaran tilanne yleisesti voi johtaa kenen tahansa joutumisen erottelemattoman oikeudenloukkauksen kohteeksi esimerkiksi aseellisen selkkauksen tai ympäristökatastrofin vuoksi (HE 166/2007 vp). Sinänsä ajatus maan yleisen tilanteen huomioon ottamisesta ei ollut uusi. Jo vuoden 1991 ulkomaalaislain perusteella oli mahdollista myöntää oleskelulupa painavasta humanitaarisesta syystä, joskaan kyse ei sinänsä ollut suojelun antamisesta. Ulkomaalaislain keinovalikoima on vuosien mittaan kehittynyt siten, että humanitaarinen suojelu on lisätty osaksi kansainvälisen suojelun antamista ja vastaavasti on säädetty mahdollisuudesta myöntää oleskelulupa yksilöllisestä inhimillisestä syystä.

Kuten edellä on todettu, määritelmädirektiivin tulkinta on sen täytäntöönpanon jälkeen tarkentunut Euroopan unionin tuomioistuimen oikeuskäytännössä. Sama tulkinta on omaksuttu myös kansallisessa oikeuskäytännössä (KHO 2010:84). Oleskelulupa toissijaisen suojelun perusteella voidaan myöntää myös tilanteissa, joissa on kyse enemmänkin maan yleisen tilanteen aiheuttamasta vaarasta kuin suoraan hakijan henkilökohtaisesta tilanteesta johtuvasta vaarasta. Tällaisen vaaran on kuitenkin oltava todellinen eikä maan yleisen tilanteen objektiivinen toteaminen johda tavallisesti toissijaisen suojelun myöntämiseen. Euroopan unionin tuomioistuin toteaa tuomiossa Elgafaji, että kyse voi olla poikkeuksellisesti tilanteesta, jolle on tyypillistä niin korkea vaaran aste, että on olemassa merkittäviä perusteita uskoa, että vaara uhkaa henkilökohtaisesti juuri kyseistä henkilöä.

Humanitaarisen suojelun perusteella myönnettävälle oleskeluluvulle ei määritelmädirektiiviä koskeva oikeuskäytäntö huomioon ottaen ole enää vastaavanlaisia perusteita kuin direktiivin täytäntöönpanovaiheessa katsottiin. Oleskelulupa toissijaisen suojelun perusteella myönnetään tosiasiallisesti tällä hetkellä osassa niistä tilanteista, joita lainsäätäjä tarkoitti humanitaarisen suojelun perusteella myönnettävällä oleskeluluvalla. Humanitaarisen suojelun soveltamisala on siten kaventunut toissijaisen suojelun edellytysten tarkentumisen myötä, koska oleskelulupa humanitaarisen suojelun perusteella myönnetään vain, jos edellytyksiä pakolaisasemalle tai toissijaisen suojelun asemalle ei ole. Humanitaarista suojelua koskevien säännösten kumoaminen ei siten merkitsisi niin suurta muutosta, kuin säännöksen säätämättä jättäminen olisi määritelmädirektiivin täytäntöönpanovaiheessa tarkoittanut.

Pykälässä tarkoitettua toista perustetta, ympäristökatastrofin, nojalla ei ole toistaiseksi käytännössä myönnetty oleskelulupia, koska säännöksessä tarkoitettua kaltaisia tilanteita ei ole ilmennyt. Perusteen poistamisella laista ei siten olisi merkittäviä käytännön vaikutuksia. Perusteen poistaminen ei myöskään tarkoittaisi, etteikö oleskelulupaa voitaisi silti myöntää jos tarvetta tulevaisuudessa kuitenkin ilmenisi joko yksittäistä henkilöä tai henkilöryhmää kohdanneen ympäristökatastrofin vuoksi. Jos kyseessä olisi vielä toisessa maassa oleva henkilöryhmä, voitaisiin soveltaa ulkomaalaislain 109 §:n säännöstä oleskeluluvasta tilapäisen suojelun perusteella. Jos kyseessä olisi ympäristökatastrofia paennut yksittäinen henkilö, oleskeluluvan myöntämisen perusteena voisi tulla kysymykseen ulkomaalaislain 52 §:n mukainen oleskelulupa yksilöllisestä inhimillisestä syystä tai tilapäisen paluuesteen kyseessä ollessa myös ulkomaalaislain 51 §:n nojalla myönnettävä oleskelulupa maasta poistumisen estymisen vuoksi.

Humanitaarista suojelua koskevien säännösten kumoaminen selkiyttäisi kansainvälistä suojelua koskevaa sääntelyä saattaen ulkomaalaislaissa säädetyn kansainvälisen suojelun käsitteen vastaamaan Euroopan unionin lainsäädäntöä, jossa kansainvälisellä suojelulla tarkoitetaan vain pakolaisasemaa ja toissijaisen suojelun asemaa. Säännösten kumoaminen poistaisi kan-

sallisen, ylimääräisen lupaperusteen ja toisi siten ulkomaalaislain sääntelyn vastaamaan Euroopan unionin lainsäädäntöä. Tällä myös osittain varmistettaisiin, että Suomen lainsäädäntö ei näyttäytyä muita maita suotuisampana.

Tilapäinen suojele

Tilapäistä suojeleua voidaan ulkomaalaislain 109 §:n mukaan antaa kansainvälisen suojeleun tarpeessa olevalle ulkomaalaiselle, jonka turvallinen paluu kotimaahansa tai pysyvään asuinmaahansa ei ole mahdollinen sen vuoksi, että maasta tai sen lähialueilta on tapahtunut ihmisten joukkopako aseellisen selkkauksen tai muun väkivaltatilanteen taikka ympäristökatastrofin vuoksi. Tilapäisen suojeleun antaminen edellyttää, että suojeleun tarve voidaan lyhytaikaiseksi. Tilapäisen suojeleun kesto on yhteensä enintään kolme vuotta.

Valtioneuvosto päättää yleisistunnossa väestöryhmästä, jolle tilapäistä suojeleua voidaan antaa, sekä ajanjaksosta, jolloin oleskelulupia tilapäisen suojeleun perusteella voidaan myöntää.

Tilapäisestä suojeleua koskevien säännösten taustalla on Euroopan neuvoston direktiivi tilapäisestä suojeleusta (2001/55/EY). Lain muutosta koskevan hallituksen esityksen (HE 23/2001 vp) mukaan tilapäistä suojeleua voidaan soveltaa esimerkiksi tilanteessa, jossa on tapahtunut joukkopako jostain maasta tai maantieteelliseltä alueelta ja vaikutukset ulottuvat Suomeen. Esimerkiksi Suomeen saapuu oma-aloitteisesti ihmisiä kyseiseltä alueelta tai Euroopan unionissa sovitaan tilapäisen suojeleun antamisesta vastuunjaon nimissä. Joukkopakon syynä voi olla aseellinen selkkaus, muu väkivaltatilanne tai ympäristökatastrofi, jonka seurauksena väestö joutuu turvallisuussyistä pakenemaan. Tilapäistä suojeleua ei ole toistaiseksi myönnetty.

Kansainvälinen suojele lukuina

Oleskelulupia humanitaarisen suojeleun perusteella on myönnetty hyvin vähän. Oletettavaa on, että määrät kasvavat tulevaisuudessa turvapaikanhakijoiden määrän nousun myötä ainakin lukumääräisesti, jos ei suhteellisesti. Humanitaarista suojeleua on viime vuosina myönnetty seuraavasti: 4 kappaletta vuonna 2014, 11 vuonna 2013, 112 vuonna 2012 ja 143 vuonna 2011, kun kansainvälistä suojeleua saaneiden kokonaismäärä noina vuosina on ollut 1346, 1827, 1601 ja 1271. Vuonna 2015 myönnettiin 119 oleskelulupaa humanitaarisen suojeleun perusteella, mikä edustaa noin 7,3 % kaikista kansainvälisen suojeleun perusteella samana ajanjaksona myönnettyistä oleskeluluvista.

2.1.2 Päätöksen tiedoksianto

Ulkomaalaislain nojalla tehtävän päätöksen tiedoksi antamisesta Suomessa olevalle hakijalle säädetään lain 205 §:ssä. Tiedoksiantoa koskevat säännökset perustuvat hallintolakiin joitakin erityistilanteita lukuun ottamatta. Hallintolain säännökset myös täydentävät tarvittaessa ulkomaalaislain erityissääntelyä, joka on osin informatiivista toistaen hallintolain sisältöä tältä osin.

Myönteisen oleskelulupapäätöksen tiedoksi antaminen tapahtuu tavallisessa tiedoksiantomenettelyssä eli kirjeitse. Sen sijaan hakijan kannalta kielteinen päätös on annettava todisteellisesti tiedoksi. Ratkaisu noudattaa hallintolain periaatetta eli sitä, että todisteellista tiedoksi antamista käytetään silloin kun kyse on hakijaa velvoittavasta päätöksestä tai todisteellinen tiedoksi antaminen on hakijan oikeuksien toteutumisen kannalta tarpeellista. Todisteellisen tiedoksiannon tavat on kuvattu 205 §:n 2 ja 3 momentissa. Näitä ovat tiedoksi antaminen postitse saantitodistusta vastaan, päätöksen luovuttaminen viranomaisessa hakijalle tai tämän edusta-

jalle sekä haastetiedoksianto. Muun kuin haastetiedoksiannon toimittaa oleskelulupaa koskevan päätöksen tehnyt viranomainen.

Kansainvälistä suojelua koskevien asioiden tiedoksianto eroaa lain pääsäännöistä sekä tiedoksiantotavan että toimivaltaisen viranomaisen osalta. Kansainvälistä suojelua koskeva asia on aina annettava tiedoksi haastetiedoksiantona. Tiedoksiannon toimittaa päätöksen tehneen viranomaisen eli Maahanmuuttoviraston sijasta poliisi tai rajatarkastusviranomainen haastetiedoksiantomennettelyä noudattaen.

Kansainvälistä suojelua koskevan asian tiedoksi antaminen yksinomaan haasteella on osoittautunut käytännössä kankeaksi järjestelyksi, sillä kaikissa kansainvälistä suojelua koskevissa tapauksissa ei ole erityistä syytä antaa päätöstä tiedoksi haastetiedoksiantona. Myöskään poliisin resurssin sitomiselle tiedoksiantomennettelyyn silloinkin, kun tähän ei ole erityistä tarvetta, ei ole nykyisillä päätösmäärillä perusteltua. Hakijan kannalta myönteiset päätökset ovat selkeästi sellaisia, joissa haastemenettely hidastaa tarpeettomasti tiedoksiantoa verrattuna siihen, että päätöksen tekevä viranomainen eli Maahanmuuttovirasto antaisi päätöksen tiedoksi hakijalle suoraan muutoin todisteellisesti. Tarvetta poliisin toimittamaan tiedoksiantoon on käytännössä ensisijaisesti tilanteissa, joissa päätökseen liittyy maastapoistamispäätös ja on olemassa vaara, että hakija pyrkii välttämään päätöksen täytäntöönpanon. Näissä tapauksissa maastapoistamispäätöksen tarvittaessa täytäntöönpanevilla poliisilla on tarve tavata hakija henkilökohtaisesti, jotta voidaan arvioida mahdollisten turvaamistoimien tarpeellisuus maastapoistumisen varmistamiseksi.

2.1.3 Oleskeluluvan käsittelemisestä perittävä maksu

Oleskeluluvat ovat pääsääntöisesti maksullisia suoritteita. Oleskeluluvan käsittelemisestä peritään hakijalta maksu, ellei kyseistä lupaperustetta ole erikseen säädetty maksuttomaksi. Valtion viranomaisten suoritteiden maksullisuudesta ja suoritteista perittävien maksujen suuruuden yleisistä perusteista säädetään valtion maksuperustelulaisissa (150/1992). Yksittäisten Maahanmuuttoviraston tai poliisin perimien maksujen suuruudesta säädetään sisäministeriön asetuksella. Kansainvälistä suojelua koskevat hakemukset ovat maksuttomia.

Käsittelymaksun suorittaminen on säädetty hakemuksen käsittelyn aloittamisen edellytykseksi sähköisesti jätettyjen hakemusten osalta ulkomaalaislain 10 a §:ssä. Myös kansalaisuuslain (359/2003) 44 §:ssä on vastaava säännös kansalaisuushakemuksia ja -ilmoituksia koskien. Sen sijaan oleskelulupien niin sanottujen paperihakemusten osalta vastaavaa nimenomaista säännöstä ei ole. Oleskeluluvan käsittelystä perittäviä maksuja jää käytännössä tällä hetkellä suorittamatta, koska kaikki hakijat eivät paperihakemuksen jättäessään suorita käsittelymaksua kehotuksesta huolimatta. Maksua ei saada aina perittyä edes päätöksen tiedoksiantovaiheessa. Nimenomaisen säännöksen puuttuessa hakemuksen käsittelyn aloittaminen on kuitenkin katsottu yleiseksi, hallinto-oikeudelliseksi velvoitteeksi ja hakemus on käsitelty ja ratkaistu tästä huolimatta. Oleskelulupaviranomaisilla ei käytännössä ole resursseja periä maksamattomia maksuja oikeusteitse eikä se ole kustannustehokasta. Vastaavanlainen epäkohta on ilmennyt myös pakolaisen matkustusasiakirjaa ja muukalaispessia koskevien hakemusten osalta.

Oleskelulupahakemusten käsittelymaksujen saaminen tehostuisi, jos sähköistä asiointia vastaava säännös ulotettaisiin koskemaan myös niin sanottuja paperihakemuksia ja muita ulkomaalaislain nojalla ratkaistavia hakemuksia.

2.2 Kansainvälinen kehitys

Sisäministeriö selvitti muiden Euroopan unionin jäsenvaltioiden ja pohjoismaiden lainsäädäntöä kansainvälisen suojelun myöntämisen osalta vastuuviranomaisille tehdyllä kyselyllä. Kyselyyn vastasivat Belgia, Italia, Irlanti, Itävalta, Kypros, Latvia, Liettua, Norja, Portugali, Ranska, Ruotsi, Romania, Slovakia, Slovenia, Tanska, Tšekki ja Unkari. Muilla kuin Ruotsilla ei ole käytössä kansallista kansainvälisen suojelun myöntämisen oleskelulupaperustetta, vaan sääntely perustuu yksinomaan pakolaissopimukseen ja määritelmädirektiiviin. Kansainvälistä suojelua hakeneelle voidaan siten myöntää vain joko turvapaikka tai oleskelulupa toissijaisen suojelun perusteella. Suurimmassa osassa kyselyyn vastanneista maista ei myöskään ollut käytössä muuta kansallista, hakijan lähtömaan tilanteeseen viittaavaa oleskelulupaperustetta. Suomen ulkomaalaislain humanitaarista suojelua vastaava säännös on vertailluista maista vain Ruotsissa. Joissakin maissa on käytössä hakijan yksilölliseen tilanteeseen (lähinnä terveydelliset syyt) perustuva oleskelulupa, joka vastannee Suomen ulkomaalaislain 52 §:ssä tarkoitettua oleskelulupaa yksilöllisestä inhimillisestä syystä. Lisäksi joissakin maissa on käytössä Suomen ulkomaalaislain 51 §:ssä säädettyä oleskelulupaa vastaava oleskelulupa, joka myönnetään maasta poistamisen estymisen vuoksi. Useat Euroopan unionin jäsenvaltiot ja pohjoismaat ovat ilmoittaneet tarkentavansa kansainvälistä suojelua koskevaa sääntelyään ja odotettavissa on, että eurooppalainen käytäntö ei ole kehitymässä kansainvälistä suojelua hakevien näkökulmasta suotuisampaan suuntaan.

Ruotsin lainsäädännössä on turvapaikan ja toissijaisen suojelun perusteella myönnettävän oleskeluluvan ohella vielä kolmas, kansallinen suojeluperuste. Oleskeluluvan perusteet vastaavat Suomen ulkomaalaislain 88 a §:n humanitaarista suojelua. Oleskelulupa muun suojelun perusteella voidaan myöntää, jos turvapaikan tai toissijaisen suojelun edellytykset eivät täyty, mutta hakija tarvitsee suojelua kansainvälisen tai maan sisäisen aseellisen selkkauksen vuoksi tai jos hän tuntee perusteltua pelkoa vakavan väkivallan uhriksi joutumisesta muun konfliktin vuoksi. Oleskelulupa voidaan myöntää myös, jos hakija ei voi palata kotimaahansa ympäristökatastrofin vuoksi. Oleskelulupia on myönnetty tällä perusteella hyvin vähän. Vuonna 2014 myönnettiin 120 oleskelulupaa muun suojelun perusteella. Tämä on noin 0,4 % kaikista kansainvälisen suojelun perusteella oleskeluluvan saaneista. Tammi-kesäkuussa 2015 myönnettiin 38 oleskelulupaa tällä perusteella, mikä edustaa noin 0,2 % kansainvälisen suojelun perusteella myönnettyistä luvista. Marraskuussa 2015 saadun tiedon mukaan Ruotsi aikoo tiukentaa kansainvälistä suojelua koskevaa lainsäädäntöään useilla toimenpiteillä. Myös edellä mainitun kansallisen suojeluperusteen käyttöalaa aiotaan supistaa.

Norjan lainsäädäntö perustuu pakolaissopimukseen ja Euroopan ihmisoikeussopimuksen 3 artiklaan. Norja ei sovelle määritelmädirektiiviä. Norjan lainsäädännössä ei ole Suomen humanitaarista suojelua vastaavaa sääntelyä. Myös Tanskan lainsäädäntö perustuu kansainvälisiin velvoitteisiin eikä humanitaarista suojelua vastaavaa sääntelyä ole. Tanska ei myöskään sovelle määritelmädirektiiviä.

3 Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset

Esityksen valmistelussa on otettu huomioon se, että useimmat Euroopan unionin jäsenvaltiot ovat ilmoittaneet tarkistavansa kansainväliseen suojeluun liittyvää lainsäädäntöään ja käytäntöään erinäisin tiukennuksin. Esityksen tavoitteena on, että Suomen lainsäädäntö ei eroaisi kansainvälisen suojelun myöntämisen osalta Euroopan unionin ja muiden Euroopan unionin jäsenvaltioiden lainsäädännöstä. Esitys on siten käytännössä myös osa toimenpidekokonaisuutta, jonka tavoitteena on, että Suomesta ei saisi oleskelulupaa kansainvälisen suojelun perusteella helpommin kuin muista Euroopan maista samalla kuitenkaan vaarantamatta Suomea sitovien kansainvälisten ja Euroopan unionin lainsäädäntöön perustuvien velvoitteiden kunnioittamista. Tästä syystä ehdotetaan, että humanitaarisen suojelun perusteella myönnettävä oleskelulupa kumotaan.

Esityksellä ehdotetaan tehostettavaksi kansainvälistä suojelua koskevan päätöksen tiedoksi antamista. Muutos nopeuttaisi päätöksen tiedoksi antamista etenkin tilanteissa, joissa päätös on hakijan kannalta myönteinen. Se myös säästäisi viranomaisresursseja erityisesti poliisin osalta ja sujuvoittaisi tiedoksi antamista päätösmäärien kasvaessa merkittävästi lähitulevaisuudessa. Kansainvälistä suojelua koskevan päätöksen tiedoksi antamisessa noudatettaisiin jatkossa samaa menettelyä kuin annettaessa tiedoksi hakijan kannalta kielteisiä, muita oleskelulupapäätöksiä. Päätös annettaisiin siten aina todisteellisesti tiedoksi, mutta haastetiedoksi anto ei olisi enää ainoa mahdollinen menettelytapa. Tavallista tiedoksi antomenettelyä ei käytettäisi edes myönteisten päätösten tiedoksi antamisessa. Myös toimivaltaisen viranomaisen osalta siirryttäisiin lähemmäksi normaalia oleskelulupamenettelyä. Poliisi antaisi jatkossa tiedoksi ensisijaisesti vain päätökset, joihin liittyy maastapoistamispäätös eli käytännössä silloin kun hakijalle ei myönnettäisi mitään oleskelulupaa. Sen sijaan myönteisten päätösten osalta toimittaisiin oleskelulupamenettelyn pääsäännön mukaisesti eli Maahanmuuttovirasto voisi päätöksen tehneenä viranomaisen toimittaa tiedoksiannon.

Esityksen tavoitteena on myös tehostaa käsittelymaksujen perintää varmistamalla, että maksuja ei jäisi suorittamatta. Ulkomaalaislakia tarkennettaisiin tästä syystä siten, että hakemuksen käsittely aloitettaisiin varsinaisesti vasta kun hakija on suorittanut oleskeluluvan tai muun ulkomaalaislain nojalla ratkaistavan maksullisen hakemuksen käsittelystä perittävän maksun. Vastaavanlainen sääntely on jo voimassa sähköisesti vireille pantavien oleskelulupahakemuksen osalta. Nyt sääntely ulotettaisiin myös paikan päällä jätettyihin, niin sanottuihin paperihakemuksiin. Kansainvälistä suojelua koskevat hakemukset ovat maksuttomia, joten ehdotus ei käytännössä vaikuttaisi kansainvälistä suojelua hakeviin henkilöihin.

4 Esityksen vaikutukset

4.1 Humanitaarista suojelua koskevien säännösten kumoaminen

Humanitaarisen suojelun perusteella myönnettävää oleskelulupaa koskevien säännösten kumoaminen yhdenmukaistaisi Suomen lainsäädännön kansainvälisen suojelun osalta Euroopan unionin lainsäädännön kanssa. Ehdotus selkiyttäisi kansainvälistä suojelua koskevaa sääntelyä saattaen ulkomaalaislaissa säädetyn kansainvälisen suojelun käsitteen vastaamaan Euroopan unionin lainsäädäntöä, jossa kansainvälisellä suojelulla tarkoitetaan vain pakolaisasemaa ja toissijaisen suojelun asemaa. Suomen lainsäädäntö ei näyttäisi tämän jälkeen suotuisemmalta verrattuna Euroopan unionin lainsäädäntöön. Tämä on tärkeää, jotta Suomeen ei kohdistuisi kohtuuttomaan suurta osaa hakijoista verrattuna muihin maihin eikä Suomesta saisi kansainvälistä suojelua muita maita helpommin. Muutos ei olisi ristiriidassa Suomea sitovien kansainvälisten velvoitteiden tai Euroopan unionin lainsäädännön kanssa eikä vaarantaisi näihin perustuvien velvoitteiden, kuten palautuskiellon noudattamista.

Muutoksen vaikutusta myönteisten ja kielteisten päätösten jakaumaan on tässä vaiheessa mahdotonta arvioida varmuudella, koska jokainen hakemus käsitellään yksilöllisesti ja jokaisen hakemuksen osalta arvioidaan yksilöllinen suojelutarve ratkaisuhetkellä. Oletettavasti muutos lisäisi ainakin jonkin verran kielteisten kansainvälistä suojelua koskevien päätösten määrää, koska laista poistuisi yksi peruste myöntää oleskelulupa. Suomi on myöntänyt humanitaarisista syistä oleskelulupia sellaisille henkilöille, joiden palauttaminen kotimaahan palautuskieltojen näkökulmasta olisi ollut mahdollista, vaikka alueen turvallisuustilanne yleisesti ottaen olisi ollut huono. Ehdotettu muutos tarkoittaa, että tällaisessa tapauksessa ei kansainvälistä suojelua jatkossa annettaisi. Tarkoituksena ei myöskään ole, että oleskelulupa humanitaarisen suojelun perusteella lähtökohtaisesti korvattaisiin muilla olemassa olevilla oleskelulupaperusteilla kuten ulkomaalaislain 52 §:n nojalla myönnettävällä oleskeluluvalla yksilöllisestä inhimillisestä syystä. Tästä huolimatta ei voida kuitenkaan todeta, että kaikki tähän mennessä

oleskeluluvan humanitaarisen suojelun perusteella saaneista olisivat ehdotettavan lainmuutoksen voimassa ollessa jääneet ilman oleskelulupaa, koska oleskelulupa olisi saatettu myöntää myös muulla kuin kansainvälisen suojelun perusteella. Lisäksi on mahdollista, että hakijalle myönnetään oleskelulupa palautuskiellon soveltumisen vuoksi. Lähtökohtaisesti palautuskiellon soveltumistilanteissa myönnetään vähintäänkin oleskelulupa toissijaisen suojelun perusteella. Palautuskiellon perustuvia olosuhteita voi ilmetä myös kansainvälistä suojelua koskevan päätöksenteon jälkeen. On myös mahdollista, että oleskelulupa myönnetään maasta poistamisen estymisen vuoksi. Viime kädessä myönteisten ja kielteisten päätösten jakauma riippuu siitä, millaisia hakijoita Suomeen tulee ja täyttävätkö kansainvälisen suojelun edellytykset heidän yksilöllisten tilanteiden osata. Yksilöllisestä käsittelystä johtuen tällä hetkellä myönnettävistä oleskeluluvista ei voi tehdä suoraa päätelmiä myöskään siitä, mihin kansalaisuuksiin muutos käytännössä kohdistuisi.

Humanitaarista suojelua koskevien säännösten kumoaminen vaikuttaisi myös ulkomaalaisiin, joilla on jo voimassa oleva oleskelulupa humanitaarisen suojelun perusteella. Ensimmäinen oleskelulupa tällä perusteella myönnetään ulkomaalaislain 53 §:n nojalla vuodeksi ja tämän jälkeen myönnettävä jatkolupa lain 55 §:n nojalla neljäksi vuodeksi. Pysyvän oleskeluluvan voi lain 56 §:n mukaan saada neljän vuoden maassa oleskeluvuoden jälkeen, jos edellytykset jatkuvan oleskeluluvan myöntämiseksi ovat olemassa eikä pysyvän oleskeluluvan myöntämiseksi ole laissa mainittuja esteitä. Ehdotettavien muutosten myötä jatkolupaa ei voitaisi enää myöntää humanitaarisen suojelun perusteella. Oleskelun jatkaminen Suomessa edellyttäisi siten, että on olemassa perusteet myöntää oleskelulupa jollakin muulla, ulkomaalaislaissa mainitulla perusteella kuten työn tai opiskelun vuoksi. Maahanmuuttovirasto aikoo ohjeistaa oleskeluluvan humanitaarisen suojelun perusteella saaneita henkilöitä pohtimaan riittävän ajoissa mahdollisuuksiaan hakea ja saada oleskelulupa jollakin muulla perusteella. Tässä vaiheessa ei voida arvioida, kuinka suuri osa nykyisistä oleskeluluvan haltijoista tulisi jäämään maahan lupaperusteiden kumoamisesta huolimatta. Arviointi on vaikeaa siksi, että jokainen hakemus käsitellään yksilöllisesti ratkaisuhetken tilanteen pohjalta ja arvioinnissa otetaan huomioon hakijan kokonaistilanne ulkomaalaislain 146 §:ssä säädetyn maasta poistamisen kokonaisharkinnan periaatteiden mukaisesti ja palautuskiellon soveltuminen. Oleskelu saatetaan siten sallia maasta poistamisen kokonaisharkinnan perusteella myös silloin, kun alun perin oltaisiin oltu päättymässä kielteiseen päätökseen. On todennäköistä, että suurin osa pysyvää oleskelulupaa hakevista tulee jäämään maahan, jos maasta poistamiselle ei ilmene erityisiä syitä kuten yleiseen järjestykseen ja turvallisuuteen liittyviä näkökohtia. He ovat oleskelleet maassa jo vähintään neljä vuotta, jonka aikana useimmille lienee muodostunut sellaisia siteitä Suomeen, että maasta poistamista ei voida kokonaisharkinta huomioon ottaen tehdä. Myönnettävien lupien perusteella voidaan arvioida, että noin 270 humanitaarisen suojelun perusteella myönnetyn oleskeluluvan haltijaa tulee hakemaan lähivuosina pysyvää oleskelulupaa.

Ehdotettavalla muutoksella olisi vaikutusta myös oleskeluluvan tällä perusteella saaneiden perheen yhdistämiseen, koska kyseistä henkilöryhmää koskevat perheen yhdistämisen erityissäännökset 114–115 §:ssä kumottaisiin. Perheen yhdistäminen olisi edelleen mahdollista, mutta humanitaarisen suojelun perusteella oleskeluluvan saaneen perheenjäsenelle oleskelulupa perhesiteen perusteella myönnettäisiin jatkossa ulkomaalaislain 47 §:n 3 momentin nojalla. Perheen yhdistäminen ei olisi enää vapautettu toimeentuloedellytyksestä. Näin ollen perheen yhdistämisen edellytyksenä olisi 39 §:n pääsäännön mukaisesti, että hakijan toimeentulo on turvattu. Toimeentuloedellytyksestä voidaan poiketa lapsen edun vuoksi tai muusta erityisestä syystä. Sitä, minkä verran ehdotettavalla muutoksella olisi tosiasiallisesti vaikutusta perheen yhdistämiseen toteutumiseen ei ole mahdollista arvioida luotettavasti etukäteen ottaen huomioon mainittu mahdollisuus poiketa toimeentuloedellytyksestä ja perheen yhdistämiseen liittyvä ulkomaalaislain 66 a §:n mukainen kokonaisharkinta.

Ehdotus ei sisällä siirtymäsäännöstä, joten lakiehdotuksen voimaan tullessa vireillä olleisiin hakemuksiin sovellettaisiin oleskelulupahakemuksen ratkaisuhetkellä voimassa olevaa lakia. Kansainvälistä suojelua koskevassa hakemuksessa ei ole kysymys sen luontoisesta etuudesta tai oikeudesta, joka edellyttäisi hakemuksen vireilletulon hetkellä voimassa olleen lainsäädännön soveltamista. Kansainvälistä suojelua koskeva hakemus arvioidaan aina ratkaisuhetken olosuhteiden perusteella. Näin ollen lain voimaan tulon jälkeen ratkaistaviin kaikkiin hakemuksiin sovellettaisiin samaa voimassa olevaa lakia ja ne ratkaistaisiin samoilla yhdenvertaisilla perusteilla riippumatta siitä, onko kansainvälisen suojelun hakemus tehty ennen lain voimaantuloa vai sen jälkeen.

4.2 Kansainvälistä suojelua koskevan päätöksen tiedoksi antaminen

Ehdotettu tiedoksi antamista koskeva muutos nopeuttaisi kansainvälistä suojelua koskevan asian tiedoksi antamista ja säästäisi viranomaisten resursseja. Muutoksen myötä myönteisen päätöksen saanut hakija saisi päätöksensä tiedoksi useimmiten nykyistä nopeammin, koska Maahanmuuttovirasto voisi itse antaa tekemänsä myönteisen päätöksen suoraan tiedoksi hakijalle. Poliisi toimittaisi ensisijaisesti vain kielteisten päätösten tiedoksiannon. Muutoksella ei olisi vaikutusta viranomaisen velvollisuuteen tulkita ja kääntää päätös siten kuin ulkomaalaislain 203 §:ssä ja kansainvälisen suojelun myöntämistä tai poistamista koskevista yhteisistä menettelyistä annetussa Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivissä (2013/32/EU, jäljempänä *menettelydirektiivi*) säädetään. Näin ollen haastetiedoksiantoa tai muuta henkilökohtaista menettelyä käytettäisiin jatkossakin silloin kun se on hakijan oikeusturvan toteutumisen kannalta tarpeen. Käytännössä tällaisia tilanteita ovat ainakin ne, joissa hakijalle annetaan tiedoksi hänen kannaltaan kielteinen päätös ja erityisesti silloin kun hän on luku- ja kirjoitustaidoton. Tarvetta henkilökohtaisesti tapahtuvaan tiedoksiantoon voi olla myös maastapoistamiseen liittyvistä syistä. On sekä yhteiskunnan että asiakkaiden etu, että hakijamäärien ollessa suuria turvapaikkahakemukset saataisiin kaikissa vaiheissa käsiteltyä mahdollisimman sujuvasti ja tehokkaasti.

Noin 3000 vuotuisen hakijan haastetiedoksiantoon on kulunut arviolta 1 poliisin henkilötyövuosi. Vuoden 2015 aikana saapui noin 30 000 hakijaa. Jos kaikki päätökset annettaisiin tiedoksi nykymenettelyssä eli poliisin haastetiedoksiantona, merkitsisi se noin 10 henkilötyövuotta. Tarkkoja taloudellisia vaikutuksia on vaikea arvioida etukäteen, koska hakijamäärät, niihin tehtävien päätösten sisältö sekä niihin yksittäistapauksessa tarkoituksenmukaisin tiedoksiantotapa eivät ole ennustettavissa. Jos esimerkiksi noin 20 % kaikista päätöksistä olisi hakijan kannalta täysin myönteisiä eikä tarvetta henkilökohtaiseen menettelyyn lähtökohtaisesti olisi, merkitsisi se 2 henkilötyövuoden säästöä. Lisäksi säästöä syntyy siitä, että kaikissa tapauksissa ei käytetä haastetiedoksiantoa vaan muuta henkilökohtaista menettelyä. Tiedoksiantomenettelyn nopeuttaminen lyhentäisi myös hakijan vastaanottokeskuksessa oleskeltua aikaa ja siten vähentää menopaineita vastaanottokustannuksissa. Vastaanottokustannuksiin vaikuttaa merkittävästi myös muun muassa, kuinka nopeasti oleskeluluvan saaneet saadaan sijoitettua kuntiin, joten taloudellisia vaikutuksia ei voida tältä osin vielä arvioida. Ehdotettavan muutoksen toteuttaminen onnistuneesti edellyttää, että toimivaltaiset viranomaiset eli poliisi ja Maahanmuuttovirasto päivittävät tiedoksiantomenettelyyn liittyvät ohjeistuksensa ja sopivat käytännön menettelyistä.

4.3 Käsittelymaksujen periminen

Käsittelymaksujen maksamisen vaatiminen ennakoon ennen asian käsittelyn aloittamista vähentäisi lupaviranomaisten vastikkeetonta työtä sekä selkeyttäisi ja yhdenmukaistaisi menettelyä. Menettely turvaisi nykyistä paremmin maksullisten suoritteiden käsittelyyn tarvittavat resurssit ja siten lupakäsittelyn sujuvuuden.

5 Asian valmistelu

Esitys on valmisteltu sisäministeriössä.

Esitysluonnoksesta on pyydetty lausunnot seuraavilta tahoilta: ulkoasiainministeriö, oikeusministeriö, valtiovarainministeriö, sosiaali- ja terveysministeriö, työ- ja elinkeinoministeriö, opetusministeriö, ympäristöministeriö, sisäministeriön poliisiosasto, sisäministeriön rajavartiolaitos-osasto, valtioneuvoston oikeuskansleri, eduskunnan oikeusasiamies, yhdenvertaisuusvaltuutettu, korkein hallinto-oikeus, Helsingin hallinto-oikeus, Maahanmuuttovirasto, Amnesty International Suomen osasto, Suomen pakolaisapu, Pakolaisneuvonta, Suomen Punainen Risti ja Yhdistyneiden kansakuntien pakolaistoimisto UNHCR. Lausuntoja saapui 16 kappaletta. Esityksen jatkovalmistelussa on lisäksi kuultu erikseen sisäministeriön poliisiosastoa ja Maahanmuuttovirastoa.

Esitys on valmisteltu kiireellisenä. Lausuntoaika oli tavanomaisesta poikkeavasta valmistelu-aikataulusta johtuen normaalia lyhyempi, kaksi viikkoa. Useat lausunnonantajat pitivät annettua lausuntoaikaa liian lyhyenä. Järjestötoimijat pitivät ehdotuksia ongelmallisina. Ne muun muassa ilmaisivat huolensa kansainvälisen suojelun tason laskemisesta Suomessa ja palautuskiellon noudattamisesta. Toisaalta osa lausunnonantajista piti perusteltuna esityksen tavoitetta yhdenmukaistaa lainsäädäntöä Euroopan unionin ja muiden jäsenvaltioiden lainsäädännön kanssa.

Esitystä on täydennetty lausuntopalautteen pohjalta. Esityksessä on kuvattu tarkemmin muutosten vaikutuksia ja esitystä on monilta osin selkiytetty.

Esityksen vaikutusarvioinnissa on kuvattu, miten ehdotus vaikuttaisi jo oleskeluluvan humanitaarisen suojelun perusteella saaneisiin ja heidän perheenyhdistämiseensä sekä lakimuutoksen voimaan tullessa vireillä oleviin hakemuksiin. Myös kansainvälistä vertailua on täydennetty.

Kansainvälistä suojelua koskevan päätöksen tiedoksiantomenettelyä koskevissa perusteluissa on tuotu selkeämmin esille, että menettelyn keventäminen ei vaikuta viranomaisen velvollisuuteen huolehtia menettelydirektiiviin ja ulkomaalaislakiin perustuvista hakijan menettelyllisistä oikeuksista. Kyseistä muutosehdotusta on sisäministeriön poliisiosaston suosituksesta lisäksi muutettu siten, että poliisi antaisi ensijaisesti tiedoksi päätökset, joihin liittyy päätös maastapoistamisesta. Muutosta on perusteltu maasta poistamisen täytäntöönpanon tehokkuuden turvaamisen näkökulmasta. Maahanmuuttovirasto on lausunnossaan esittänyt pitäytymistä lausuntovaiheen versiossa eli siinä, että Maahanmuuttovirasto olisi ensisijainen tiedoksiantaja kaikkien kansainvälisten suojelua koskevien päätösten osalta.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1 Lakiehdotuksen perustelut

3 §. Määritelmät. Pykälän 1 momentin 13 kohtaan sisältyvää kansainvälisen suojelun määritelmää muutettaisiin siten, että kansainvälisellä suojelulla viitattaisiin vain pakolaisaseman tai toissijaisen suojeluaseman perusteella myönnettävään oleskelulupaan. Viittaus humanitaariseen suojeluun poistettaisiin. Kansainvälisen suojelun määritelmä vastaisi siten määritelmädirektiivin 2 artiklan (1) a -kohdan määritelmää.

4 §. Suhde muihin lakeihin. Voimassa olevan 10 a §:n 1 momentin viittaussäännös sähköisestä asioinnista viranomaistoiminnassa annettuun lakiin (13/2003) siirrettäisiin selvyuden vuoksi uudeksi 5 momentiksi lain 4 §:ään, jossa säädetään suhteesta muihin lakeihin.

10 a §. Hakemuksen käsittelystä perittävän maksun suorittaminen. Pykälää muutettaisiin siten, että siinä säädettäisiin sähköisesti jätettyjen oleskelulupahakemusten lisäksi myös niin sanottujen paperihakemusten ja muiden ulkomaalaislain nojalla ratkaistavien hakemusasioiden käsittelystä perittävien maksujen vaikutuksesta asian käsittelyn jatkamiseen. Oleskelulupahakemuksen tai muun ulkomaalaislain nojalla ratkaistavan hakemuksen käsittelyä ei ehdotettavan säännöksen mukaan jatkettaisi kummassakaan tapauksessa ennen kuin hakemuksen käsittelyä perittävä maksu on suoritettu. Säännös koskisi oleskelulupahakemusten lisäksi myös ulkomaalaislain nojalla annettavaa pakolaisen matkustusasiakirjaa ja muukalaispassia. Samalla voimassa olevan 10 a §:n 1 momentin viittaussäännös siirrettäisiin selvyuden vuoksi 4 §:ään. Pykälän otsikkoa muutettaisiin ehdotettavaa sisältöä vastaavaksi siten, että siinä viitattaisiin sähköisen asioinnin sijaan yleisesti hakemuksen käsittelystä perittävään maksun suorittamiseen.

Säännöstä sovellettaessa tulisi käytännössä varmistaa, että kyse ei ole hakemuksesta, josta ei sisäministeriön asetuksen nojalla peritä maksua. Muutoksella ei olisi vaikutusta asian vireille tuloon, joka määräytyy hallintolain nojalla. Hallintoasia tulee vireille, kun asian vireille panemiseksi tarkoitettu asiakirja on saapunut toimivaltaiseen viranomaiseen tai kun asia on sille suullisen vireillepanon yhteydessä esitetty ja käsittelyn aloittamiseksi tarvittavat tiedot on kirjattu. Koska hakemuksen käsittelymaksun suorittaminen olisi sen käsittelyn jatkamisen edellytys, ei hakemusten tilastoitaviin käsittelyaikoihin olisi perusteltua sisällyttää aikaa, jona viranomainen odottaa maksun suorittamista. Näin voitaisiin menetellä myös niiden hakemusten osalta, joille on laissa säädetty enimmäiskäsittelyaika, koska kyseisten säännösten tarkoituksena ei voida katsoa olevan sisällyttää käsittelyaikoihin aikaa, jona hakemuksen käsittely ei viranomaisesta täysin riippumattomasta syystä voi edetä.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin menettelystä, jos hakija ei suorita maksua kohtuullisessa ajassa. Hakemukseen voitaisiin tällöin tehdä raukeamispäätös. Kyseessä ei olisi valituskelpoinen hallintopäätös. Säännös ei estäisi hakijaa laittamasta uutta hakemusta vireille. Lähtökohteisesti kohtuullisena aikana voitaisiin pitää noin yhtä kuukautta.

35 §. Vaatimus matkustusasiakirjan voimassaolosta. Pykälästä poistettaisiin viittaus humanitaarisen suojelun perusteella myönnettävään oleskelulupaan.

56 §. Pysyvän oleskeluluvan myöntäminen. Pykälän 4 momentista poistettaisiin viittaus humanitaarisen suojelun perusteella myönnettävään oleskelulupaan.

88 a §. Humanitaarinen suojelu. Pykälä kumottaisiin edellä esitetyillä perusteilla.

89 §. *Oleskeluluvan myöntäminen poissulkemislausekkeita sovellettaessa.* Pykälästä poistettaisiin viittaus humanitaariseen suojelun perusteella myönnettävään oleskelulupaan.

113 §. *Jatkuvan oleskeluluvan myöntäminen.* Pykälän 1 momentista poistettaisiin viittaus humanitaariseen suojelun perusteella myönnettävään oleskelulupaan.

114 §. *Oleskeluluvan myöntäminen kansainvälistä suojelua tai tilapäistä suojelua saaneen perheenjäsenelle.* Pykälän 1 ja 3 momentista poistettaisiin viittaus humanitaariseen suojelun perusteella myönnettävään oleskelulupaan.

115 §. *Oleskeluluvan myöntäminen kansainvälistä suojelua tai tilapäistä suojelua saaneen muulle omaiselle.* Pykälän 1 momentista poistettaisiin viittaus humanitaarisen suojelun perusteella myönnettävään oleskelulupaan. Samalla pykälän sanamuotoa täsmennettäisiin.

116 §. *Maahanmuuttoviraston kansainväliseen suojeluun liittyvä toimivalta.* Pykälän 1 momentin 1 kohdasta poistettaisiin viittaus humanitaariseen suojelun perusteella myönnettävään oleskelulupaan.

131 §. *Henkilötuntemerkkien ottaminen.* Pykälän 1 momentin 1 kohdasta poistettaisiin viittaus humanitaariseen suojelun perusteella myönnettävään oleskelulupaan.

175 §. *Takaisinkuljetusvelvollisuus.* Pykälän 3 momentista poistettaisiin viittaus humanitaariseen suojelun perusteella myönnettävään oleskelulupaan.

182 §. *Liikenteenharjoittajan seuraamusmaksun poistaminen.* Pykälän 1 momentin 1 kohdasta poistettaisiin viittaus humanitaariseen suojelun perusteella myönnettävään oleskelulupaan.

193 §. *Valitus Helsingin hallinto-oikeuteen.* Pykälän 1 momentin 1 kohdasta poistettaisiin viittaus humanitaariseen suojelun perusteella myönnettävään oleskelulupaan.

205 §. *Tiedoksianto Suomessa.* Kansainvälistä suojelua koskevan asian tiedoksianto koskevaa sääntelyä muutettaisiin ja siitä säädettäisiin omassa 4 momentissa. Samalla nykyinen 4 momentti siirtyisi 5 momentiksi. Pykälän 1 momenttiin tehtäisiin tekninen korjaus muuttamalla Ulkomaalaisvirasto Maahanmuuttovirastoksi.

Pykälän 2 momenttia ehdotetaan muutettavaksi siten, että siitä poistetaan sana pyynnöstä. Päätöksen voisi jatkossa luovuttaa tiedoksiannon vastaanottajalle tai tämän edustajalle ilman eri pyyntöä. Säännöksen sanamuoto vastaisi tällöin todisteellista tiedoksiantoa koskevan hallintolain 60 §:n 2 momenttia.

Kansainvälistä suojelua koskevan asian tiedoksiannossa noudatettaisiin uuden säännöksen mukaan samaa menettelyä kuin kielteisen päätöksen tiedoksiannossa. Tiedoksianto tapahtuisi siten pykälän 2 ja 3 momentissa säädetyllä tavalla eli todisteellisesti. Pykälän 1 momentissa säädettyä tavallista tiedoksiantoa, jota voidaan käyttää hakijan kannalta myönteisten, muiden kuin kansainvälistä suojelua koskevien päätösten tiedoksiannosta, ei käytettäisi kansainvälistä suojelua koskevien asioiden erityisluontoisuuden ja hakijan korostetun oikeusturvatarpeen vuoksi.

Tiedoksiantoa ei nykymenettelystä poiketen toimitettaisi aina haastetiedoksiannona, vaan tiedoksi antaminen voisi tapahtua myös muulla tavalla todisteellisesti. Muita todisteellisiä tiedoksiantotapoja olisivat tiedoksiannon toimittaminen postitse saantitodistusta vastaan tai päätöksen luovuttaminen vastaanottajalle tai tämän edustajalle. Poliisin tai rajatarkastusviran-

omaisen toimittamaa, haastetiedoksiantoa käytettäisiin käytännössä vain tilanteissa, joissa siihen on erityistä syytä. Tarvetta haastetiedoksiantoon on erityisesti niissä päätöksissä, joihin sisältyvä käännäminen voidaan ulkomaalaislain 201 §:n 2-3 momentin nojalla panna täytäntöön ennen valitusajan umpeutumista. Tällaisissa tapauksissa on olemassa erityinen riski, että päätöksensaaja pakoilee viranomaisia eikä maasta poistamista saada pantua täytäntöön tehokkaasti. Tarve haastetiedoksiantoon tulisi arvioida aina tapauskohtaisesti.

Muutoksella ei olisi vaikutusta viranomaisen velvollisuuteen tulkita ja kääntää päätös siten kuin ulkomaalaislain 203 §:ssä ja menettelydirektiivissä säädetään. Määritelmädirektiivin mukaan hakijoille on ilmoitettava määrittävän viranomaisen päätöksen seurauksesta kielellä, jota he ymmärtävät tai jota heidän voidaan kohtuudella olettaa ymmärtävän, jos heillä ei ole apunaan tai edustajanaan oikeudellista tai muuta neuvonantajaa. Hakijoille on annettava myös tieto siitä, miten kielteiseen päätökseen voi hakea muutosta. Jos hakemuksen johdosta annettava ensimmäinen päätös on kielteinen, jäsenvaltioiden on annettavien tietojen lisäksi annettava hakijalle pyynnöstä tietoja myös sen selkeyttämiseksi, mitkä ovat kyseisen päätöksen perusteet, ja sen selittämiseksi, miten päätökseen voi hakea muutosta. Näin ollen hakijan kannalta kielteiset päätökset annettaisiin käytännössä tiedoksi haasteena tai muutoin henkilökohtaisesti. Näin tulisi käytännössä menetellä etenkin silloin, kun hakijan tiedetään olevan luku- ja kirjoitustaidoton. Tiedoksi antaminen postitse saantitodistusta vastaan olisi lähtökohtaisesti riittävä, jos kyseessä olisi hakijan kannalta täysin myönteinen päätös. Täysin myönteiseksi voitaisiin lähtökohtaisesti katsoa ainakin päätös turvapaikan myöntämisestä. Sen sijaan muun oleskeluluvan myöntämispäätös ei välttämättä olisi aina hakijan näkökulmasta täysin myönteinen, koska oleskeluluvalla voi olla etenkin tulevaisuudessa vaikutusta luvan saaneen asemaan muun muassa perheen yhdistämisen suhteen.

Myös silloin kun päätös annetaan tiedoksi postitse saantitodistusta vastaan, tulisi varmistaa, että hakija voi lukea päätöksen, ja liittää siihen tarvittaessa käännös, jossa selvennettäisiin hakijan tosiasiallisesti ymmärtämällä kielellä ainakin päätöksen ja hakijan oikeusturvan kannalta keskeisimmät kohdat. Jos hakijalla ei olisi henkilöllisyyttä osoittavaa asiakirjaa eikä hän siten pystyisi vastaanottamaan saantitodistusta, voitaisiin päätös lähettää myös hakijalle suoraan, jolloin mukaan liitetty vastaanottotodistus olisi palautettava Maahanmuuttovirastolle.

Maahanmuuttovirasto ja poliisi olisivat periaatteessa molemmat toimivaltaisia antamaan kansainvälistä suojelua koskevan päätöksen tiedoksi hakijalle. Poliisi olisi kuitenkin ensisijaisesti vastuussa tiedoksiannosta, jos päätökseen liittyy maastapoistaminen. Muiden päätösten noudatettaisiin oleskelulupapäätösten tiedoksiannattamisen pääsääntöä eli Maahanmuuttovirasto päätöksen tehneenä viranomaisena huolehtisi myös tiedoksiannosta. Tiedoksiannattamisen tehokkuuden ja joutuisuuden varmistamiseksi säännös mahdollistaisi, että molemmat viranomaiset voisivat tarvittaessa toimittaa tiedoksiannon, jos varsinainen vastuuviranomainen tekisi tästä pyynnön. Säännöksen tarkoituksena on, että Maahanmuuttovirasto ja poliisi voisivat joustavasti turvautua toistensa resursseihin ja siten varmistaa kasvavien päätösmäärien tehokas tiedoksianto.

2 Voimaantulo

Laki ehdotetaan tulemaan voimaan mahdollisimman pian sen jälkeen, kun se on hyväksytty.

Uutta lakia sovelletaan myös lain voimaantulopäivänä vireillä oleviin hakemuksiin. Aikaisemman lain voimassa ollessa humanitaarisen suojelun perusteella oleskeluluvan saaneen jatkolupa ratkaistaan uuden lain nojalla, jolloin jatkolupaa humanitaarisen suojelun perusteella ei ole enää mahdollista saada. Oleskelulupa voidaan myöntää muulla perusteella, jos on olemassa muu, ulkomaalaislaissa säädetty peruste.

3 Suhde perustuslakiin ja säätämisyjärjestys

Perustuslain 9 §:n 4 momentin mukaan ulkomaalaisen oikeudesta tulla maahan ja oleskella Suomessa säädetään lailla. Perustuslain esitöiden mukaan (HE 309/1993 vp) mukaan sääntelyn lähtökohtana on kansainvälisen oikeuden pääsääntö siitä, että ulkomaalaisella ei ole yleistä oikeutta asettua toiseen maahan. Lisäksi ulkomaalaisen maahan tuloa ja oleskelua koskevassa sääntelyssä ja sen soveltamisessa on otettava huomioon Suomea sitovat kansainväliset velvoitteet ja Euroopan unionin lainsäädäntö.

Ehdotettavat säännösmuutokset eivät sisällä sellaisia ulottuvuuksia, jotka olisivat ristiriidassa perustuslain, Suomea sitovien kansainvälisten velvoitteiden tai Euroopan unionin lainsäädännön kanssa.

Humanitaarista suojelua koskevien säännösten kumoamisessa on kyse kansallisen suojeluperusteen poistamisesta. Humanitaarista suojelua koskeva sääntely ei perustu kansainväliseen tai Euroopan unionin oikeuteen. Sillä ei myöskään ole vaikutusta sekä perustuslakiin että kansainvälisiin velvoitteisiin perustuvan palautuskiellon soveltamiseen yksittäistapauksessa. Säännösten kumoamisesta huolimatta kussakin yksittäistapauksessa arvioidaan silti palautuskiellon soveltuminen ja suoritetaan maasta poistamisen kokonaisharkinta. Kuten edellä on todettu, humanitaarista suojelua koskeva ulkomaalaislain 88 a § lisättiin lakiin määritelmädirektiivin täytäntöönpanon yhteydessä, koska pelkästään direktiiviin perustuvan sääntelyn katsottiin johtavan silloisen kansainvälisen suojelun antamisen tason heikentymiseen. Arvio perustui silloiseen tulkintaan määritelmädirektiivistä ja toissijaisen suojelun antamisen edellytyksistä. Eduskunnan perustuslakivaliokunta piti ratkaisua erityisesti pakolaissopimuksen ja muiden Suomea sitovien kansainvälisten ihmisoikeusvelvoitteiden täysimääräisen toteutumisen kannalta perusteltuna (PeVL 7/2008 vp). Kuten edellä on todettu, toissijaisen suojelun edellytykset ovat tämän jälkeen kuitenkin tarkentuneet, mistä syystä nykyoikeuskäytännön valossa kansallisen suojeluperusteen säilyttämiselle ei ole määritelmädirektiivin täytäntöönpanohetkellä vällinneeite perusteita. Turvapaikka ja oleskelulupa toissijaisen suojelun perusteella kattavat nykytilanteessa kansainväliset velvoitteet kansainvälisen suojelun antamiselle. Myös palautuskiellon soveltuminen arvioidaan osana turvapaikkamenettelyä. Lähtökohtaisesti hakijalle myönnetään jo tällä hetkellä toissijaista suojelua, jos palautuskielto soveltuu kyseisen hakijan kohdalla. Jos tämä ei ole mahdollista poissulkemislausekkeen soveltumisen vuoksi, myönnetään tilapäinen oleskelulupa. Palautuskielto on Euroopan ihmisoikeussopimuksen 3 artiklan nojalla ehdoton ja sitä on velvollisuus noudattaa riippumatta, mitä oleskelulupaperusteita ulkomaalaislakiin sisältyy. Muutos saattaisi ulkomaalaislaissa säädetyn kansainvälisen suojelun käsitteen vastaamaan Euroopan unionin lainsäädäntöä, jossa kansainvälisellä suojelulla tarkoitetaan vain pakolaisasemaa ja toissijaisen suojelun asemaa.

Perustuslakivaliokunta on käsitellyt käsittelymaksun suorittamisen vaikutusta hakemusasian käsittelyn jatkamiseen kansalaisuuslain kokonaisuudistuksen yhteydessä. Kansalaisuuslain uudistamista koskeva hallituksen esityksessä (HE 235/2002 vp) ehdotettiin, että kansalaisuutta koskeva hakemus tai ilmoitus tulisi vireille vasta käsittelymaksun suorittamisen jälkeen. Perustuslakivaliokunta piti kuitenkin oikeasuhtaisempana vaatia käsittelymaksun suorittamista käsittelyn jatkamisen edellytyksenä siinä vaiheessa, kun hakijan ja muiden mahdollisten henkilöiden henkilöllisyys on tarkastettu (PeVM 8/2002 vp). Ehdotettava oleskelulupahakemuksen ja muiden ulkomaalaislain nojalla ratkaistavien hakemusten käsittelymaksua koskeva säännös on sopusoinnussa tämän näkemyksen kanssa.

Kansainvälistä suojelua koskevan päätöksen tiedoksiantamista koskeva säännös nopeuttaisi tiedoksiantoa, mikä olisi hakijan näkökulmasta myönteinen kehitys. Sääntely yhdenmukaistaisi menettelyn hallintolain lähtökohtien kanssa. Tiedoksiantaminen tapahtuisi todisteellisesti,

koska kansainvälistä suojelua koskevassa asiassa voidaan katsoa olevan kyse sellaisesta päätöksestä, jonka tiedoksi antaminen tavallisessa menettelyssä ei olisi riittävä hakijan oikeuksien toteutumisen näkökulmasta. Tiedoksiantamisen ei tarvitsisi tapahtua aina haastetiedoksiantona, jos tähän ei olisi erityistä syytä. Haastetiedoksianto palvelee viranomaisintressiä, mistä syystä ei ole hakijan kannalta suotavaa ilman erityistä syytä rajoittaa tiedoksiantotapoja poliisin tai rajatarkastusviranomaisen toteuttamaan haastetiedoksiantoon. Tiedoksiantotapa olisi mahdollista arvioida tapauskohtaisesti. Muutoksella ei olisi vaikutusta tulkitsemista koskevaan ulkomaalaislain 203 §:ään ja menettelydirektiiviin perustuvaan viranomaisten velvollisuuteen tulkita tai kääntää päätös hakijalle. Haastetiedoksiantoa tai muuta henkilökohtaista menettelyä käytettäisiin jatkossakin silloin, kun se on hakijan oikeusturvan toteutumisen kannalta tarpeen. Käytännössä tällaisia tilanteita ovat ainakin ne, joissa hakijalle annetaan tiedoksi hänen kannaltaan kielteinen päätös ja erityisesti silloin kun hän on luku- ja kirjoitustaidoton. Muutoksella ei olisi vaikutusta hakijan menettelyllisten oikeuksien toteutumiseen eikä se ole siten ristiriidassa perustuslain 21 §:ssä säännellyn oikeusturvan toteutumisen kanssa.

Edellä mainitun perusteella lakiehdotus voidaan käsitellä perustuslain 72 §:n mukaisessa tavallisessa lainsäätämisyjärjestyksessä. Tärkeänä pidetään kuitenkin, että perustuslakivaliokunnalle varataan tilaisuus antaa esityksestä lausunto.

Edellä esitetyn perusteella annetaan eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

Laki

ulkomaalaislain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
kumotaan ulkomaalaislain (301/2004) 88 a §, sellaisena kuin se on laissa 323/2009,
muutetaan 3 §:n 13 kohta, 10 a §, 35 §, 56 §:n 4 momentti, 89 §, 113 §:n 1 momentti, 114 §:n 1 ja 3 momentti, 115 §:n 1 momentti, 116 §:n 1 momentin 1 kohta, 131 §:n 1 momentin 1 kohta, 175 §:n 3 momentti, 182 §:n 1 momentti, 193 §:n 1 momentin 1 kohta ja 205 §, sellaisina kuin niistä ovat 3 §:n 13 kohta, 56 §:n 4 momentti, 89 §, 114 §:n 1 ja 3 momentti, 115 §:n 1 momentti, 116 §:n 1 momentin 1 kohta, 175 §:n 3 momentti, 182 §:n 1 momentti ja 193 §:n 1 momentin 1 kohta laissa 323/2009, 10 a § laissa 619/2007, 35 § ja 113 §:n 1 momentti laissa 90/2015 ja 131 §:n 1 momentin 1 kohta laissa 631/2011, sekä lisätään 4 §:ään, sellaisena kuin se on osaksi laeissa 581/2005 ja 886/2011, uusi 5 momentti seuraavasti:

3 §

Määritelmät

Tässä laissa tarkoitetaan:

13) kansainvälisellä suojelulla pakolaisasemaa tai toissijaista suojeluasemaa;

4 §

Suhde muihin lakeihin

Sähköiseen asiointiin sovelletaan sähköisestä asioinnista viranomaistoiminnassa annettua lakia (13/2010).

10 a §

Hakemusten käsittelystä perittävän maksun suorittaminen

Oleskelulupahakemuksen tai muun tämän lain nojalla tehdyn hakemuksen käsittelyn jatkaminen sen vireille tulon jälkeen edellyttää, että käsittelystä perittävä maksu on suoritettu. Hakemus raukeaa, jos maksua ei suoriteta kohtuullisessa ajassa.

35 §

Vaatus matkustusasiakirjan voimassaolosta

Oleskeluluvan myöntäminen edellyttää, että ulkomaalaisen matkustusasiakirja on voimassa. Oleskelulupa voidaan kuitenkin myöntää voimassa olevan matkustusasiakirjan puuttumisesta huolimatta, jos se myönnetään 51, 52, 52 a, 52 d, 52 e, 87, 88, 89 tai 110 §:n perusteella.

56 §

Pysyvän oleskeluluvan myöntäminen

Jos oleskelulupa on saatu pakolaisuuden tai toissijaisen suojelun perusteella, neljän vuoden määräaika lasketaan maahantulopäivästä.

89 §

Oleskeluluvan myöntäminen poissulkemislausekkeita sovellettaessa

Suomessa olevalle ulkomaalaiselle, jolle ei myönnetä turvapaikkaa tai oleskelulupaa toissijaisen suojelun perusteella sen vuoksi, että hän on tehnyt tai on perusteltua aihetta epäillä hänen tehneen 87 §:n 2 momentissa tai 88 §:n 2 momentissa tarkoitetun teon, myönnetään tilapäinen oleskelulupa enintään yhdeksi vuodeksi kerrallaan, jos häntä ei voida poistaa maasta, koska häntä uhkaa kuolemanrangaistus, kidutus, vaino tai muu ihmisarvoa loukkaava kohtelu.

113 §

Jatkuvan oleskeluluvan myöntäminen

Jatkuva oleskelulupa myönnetään ulkomaalaiselle, joka saa turvapaikan tai oleskeluluvan kiintiöpakolaisena tai toissijaisen suojelun perusteella. Jatkuva oleskelulupa voidaan myöntää ulkomaalaiselle, joka otetaan Suomeen 93 §:n nojalla tehdyn valtioneuvoston päätöksen perusteella.

114 §

Oleskeluluvan myöntäminen kansainvälistä suojelua tai tilapäistä suojelua saaneen perheenjäsenelle

Oleskelulupa myönnetään perhesiteen perusteella pakolaisen tai toissijaisen suojelun perusteella oleskeluluvan saaneen taikka tilapäistä suojelua saaneen ulkomaalaisen perheenjäsenelle, jos:

- 1) perheenkokoaja asuu Suomessa tai hänelle on myönnetty oleskelulupa Suomeen muuttoa varten; ja
- 2) hakijan ei katsota vaarantavan yleistä järjestystä, turvallisuutta tai kansanterveyttä.

Jos perheenkokoaja on saanut oleskeluluvan toissijaisen suojelun perusteella ja luvan myöntämisen peruste on aseellinen selkkaus, taikka jos hän on saanut oleskeluluvan tilapäisen suojelun perusteella, kokonaisharkintaa suoritettaessa otetaan huomioon se, että ehdotonta estettä perheenkokoajan paluulle kotimaahan ei ole.

115 §

Oleskeluluvan myöntäminen kansainvälistä suojelua tai tilapäistä suojelua saaneen muulle omaiselle

Oleskelulupa myönnetään pakolaisen, toissijaisen suojelun perusteella oleskeluluvan saaneen taikka tilapäistä suojelua saaneen ulkomaalaisen muulle omaiselle kuin perheenjäsenelle, jos oleskeluluvan epääminen olisi kohtuutonta sen vuoksi, että asianomaisten on Suomessa tarkoitus jatkaa aikaisemmin viettämäänsä kiinteää perhe-elämää tai että omainen on täysin riippuvainen Suomessa asuvasta perheenkokoajasta. Jos hakijan katsotaan vaarantavan yleistä järjestystä, turvallisuutta, kansanterveyttä tai Suomen kansainvälisiä suhteita, suoritetaan kokonaisharkinta 114 §:n 2 momentista ilmenevällä tavalla.

116 §

Maahanmuuttoviraston kansainväliseen suojeluun liittyvä toimivalta

Maahanmuuttovirasto:

- 1) antaa turvapaikan ja myöntää ensimmäisen oleskeluluvan toissijaisen suojelun perusteella turvapaikkamenettelyssä;
-

131 §

Henkilötuntemerkkien ottaminen

Poliisi tai rajatarkastusviranomainen saa henkilöllisyyden todentamiseksi, ulkomaalaisten maahantuloa ja maastalähtöä sekä oleskelua ja työntekoa koskevien asioiden käsittelyä, päätöksentekoa ja valvontaa varten ja valtion turvallisuuden suojaamiseksi ottaa sormenjäljet, valokuvan sekä muut henkilötuntemerkit ulkomaalaisesta:

- 1) joka on hakenut turvapaikkaa tai oleskelulupaa toissijaisen suojelun tai tilapäisen suojelun perusteella;
-

175 §

Takaisinkuljetusvelvollisuus

Jos rajatarkastusviranomainen on sallinut ulkomaalaisen maahantulon, liikenteenharjoittajalla ei ole 1 momentissa säädettyä velvollisuutta, ellei ulkomaalainen ole rajalla hakenut turvapaikkaa tai oleskelulupaa toissijaisen suojelun tai tilapäisen suojelun perusteella.

182 §

Liikenteenharjoittajan seuraamusmaksun poistaminen

Liikenteenharjoittajan seuraamusmaksun määränneen viranomaisen on poistettava maksu, jos:

- 1) ulkomaalainen saa jäädä maahan sillä perusteella, että hänelle myönnetään oleskelulupa pakolaisuuden, toissijaisen suojelun tai tilapäisen suojelun perusteella; taikka
- 2) liikenteenharjoittaja tuomitaan rangaistukseen rikoslain 17 luvun 8 §:n nojalla laittoman maahantulon järjestämisestä tai rikoslain 17 luvun 8 a §:n nojalla törkeästä laittoman maahantulon järjestämisestä

193 §

Valitus Helsingin hallinto-oikeuteen

Maahanmuuttoviraston päätöksestä valitetaan Helsingin hallinto-oikeuteen, jos päätös koskee:

- 1) hakemusta turvapaikan tai toissijaisen suojelun perusteella myönnettävän oleskeluluvan saamiseksi;

205 §

Tiedoksianto Suomessa

Tavallinen tiedoksianto toimitetaan kirjeellä vastaanottajalle. Vastaanottajan katsotaan saaneen päätöksestä tiedon seitsemän päivän kuluttua kirjeen lähettämisestä, jollei muuta näytetä. Asian katsotaan kuitenkin tulleen Maahanmuuttoviraston tietoon kirjeen saapumispäivänä. Tavallista tiedoksiantoa saadaan käyttää päätöksissä, jotka ovat hakijalle myönteisiä.

Tiedoksianto on muutoin toimitettava postitse saantitodistusta vastaan. Päätös voidaan myös luovuttaa tiedoksiannon vastaanottajalle tai tämän edustajalle. Tiedoksiannosta on tällöin laadittava kirjallinen todistus, josta käyvät ilmi tiedoksiannon toimittaja ja vastaanottaja sekä tiedoksiannon ajankohta.

Jos viranomainen katsoo siihen olevan aihetta, tiedoksianto voidaan toimittaa haastetiedoksiannona. Haastetiedoksiantoon sovelletaan, mitä oikeudenkäymiskaaren 11 luvussa säädetään. Haastetiedoksiannon toimittaa poliisi tai rajatarkastusviranomainen.

Sen estämättä, mitä 1 momentissa säädetään, kansainvälistä suojelua koskevassa asiassa tiedoksianto on aina toimitettava todisteellisesti siten kuin 2 ja 3 momentissa säädetään. Tiedoksiannon toimittaa Maahanmuuttovirasto tai Maahanmuuttoviraston pyynnöstä poliisi, jos se voi tarkoituksenmukaisesti huolehtia tiedoksiantotehtävästä. Jos on tehty päätös hakijan maas-

HE 2/2016 vp

ta poistamiseksi, tiedoksiannon toimittaa poliisi tai poliisin pyynnöstä Maahanmuuttovirasto, jos se voi tarkoituksenmukaisesti huolehtia tiedoksiantotehtävästä.

Jos tiedoksiannon vastaanottaja piileskelee tai välttelee tiedoksisaantia taikka hänen olinpaikastaan ei muutoin ole tietoa, sovelletaan hallintolain 61 §:n säännöksiä sijaistiedoksiannosta.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Helsingissä 4 päivänä helmikuuta 2016

Pääministerin estyneenä ollessa, valtiovarainministeri

Alexander Stubb

Sisäministeri Petteri Orpo

Laki

ulkomaalaislain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
kumotaan ulkomaalaislain (301/2004) 88 a §, sellaisena kuin se on laissa 323/2009,
muutetaan 3 §:n 13 kohta, 10 a §, 35 §, 56 §:n 4 momentti, 89 §, 113 §:n 1 momentti, 114 §:n 1 ja 3 momentti, 115 §:n 1 momentti, 116 §:n 1 momentin 1 kohta, 131 §:n 1 momentin 1 kohta, 175 §:n 3 momentti, 182 §:n 1 momentti, 193 §:n 1 momentin 1 kohta ja 205 §, sellaisina kuin niistä ovat 3 §:n 13 kohta, 56 §:n 4 momentti, 89 §, 114 §:n 1 ja 3 momentti, 115 §:n 1 momentti, 116 §:n 1 momentin 1 kohta, 175 §:n 3 momentti, 182 §:n 1 momentti ja 193 §:n 1 momentin 1 kohta laissa 323/2009, 10 a § laissa 619/2007, 35 § ja 113 §:n 1 momentti laissa 90/2015 ja 131 §:n 1 momentin 1 kohta laissa 631/2011, sekä lisätään 4 §:ään, sellaisena kuin se on osaksi laeissa 581/2005 ja 886/2011, uusi 5 momentti seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

3 §

3 §

Määritelmät

Määritelmät

Tässä laissa tarkoitetaan:

Tässä laissa tarkoitetaan:

13) kansainvälisellä suojelulla pakolais-
asemaa, toissijaista suojeluasemaa *tai huma-
nitaarisen suojelun perusteella myönnettävää
oleskelulupaa*;

13) kansainvälisellä suojelulla pakolais-
asemaa tai toissijaista suojeluasemaa;

4 §

4 §

Suhde muihin lakeihin

Suhde muihin lakeihin

*Sähköiseen asiointiin sovelletaan sähköi-
sestä asioinnista viranomaistoiminnassa an-
nettua lakia (13/2010).*

10 a §

10 a §

Sähköinen asiointi

***Hakemusten käsittelystä perittävän maksun
suorittaminen***

Sähköiseen asiointiin sovelletaan sähköi-
sestä asioinnista viranomaistoiminnassa an-

ks. 4 § 5 mom.

Voimassa oleva laki

Ehdotus

nettua lakia (13/2003).

Jos hakemus on jätetty sähköisesti, käsittelymaksu on suoritettava ennen kuin hakemuksen käsittely aloitetaan.

Oleskelulupahakemuksen tai muun tämän lain nojalla tehdyn hakemuksen käsittelyn jatkaminen sen vireille tulon jälkeen edellyttää, että käsittelystä perittävä maksu on suoritettu.

Hakemus raukeaa, jos maksua ei suoriteta kohtuullisessa ajassa.

35 §

35 §

Vaatus matkustusasiakirjan voimassaolosta

Vaatus matkustusasiakirjan voimassaolosta

Oleskeluluvan myöntäminen edellyttää, että ulkomaalaisen matkustusasiakirja on voimassa. Oleskelulupa voidaan kuitenkin myöntää voimassa olevan matkustusasiakirjan puuttumisesta huolimatta, jos se myönnetään 51, 52, 52 a, 52 d, 52 e, 87, 88, 88 a, 89 tai 110 §:n perusteella.

Oleskeluluvan myöntäminen edellyttää, että ulkomaalaisen matkustusasiakirja on voimassa. Oleskelulupa voidaan kuitenkin myöntää voimassa olevan matkustusasiakirjan puuttumisesta huolimatta, jos se myönnetään 51, 52, 52 a, 52 d, 52 e, 87, 88, 89 tai 110 §:n perusteella.

56 §

56 §

Pysyvän oleskeluluvan myöntäminen

Pysyvän oleskeluluvan myöntäminen

Jos oleskelulupa on saatu pakolaisuuden, toissijaisen suojelun tai humanitaarisen suojelun perusteella, neljän vuoden määräaika lasketaan maahantulopäivästä.

Jos oleskelulupa on saatu pakolaisuuden tai toissijaisen suojelun perusteella, neljän vuoden määräaika lasketaan maahantulopäivästä.

88 a §

(kumotaan)

Humanitaarinen suojelu

Maassa oleskelevalle ulkomaalaiselle myönnetään oleskelulupa humanitaarisen suojelun perusteella, jos 87 tai 88 §:n mukaisia edellytyksiä turvapaikan tai toissijaisen suojelun antamiselle ei ole, mutta hän ei voi palata kotimaahansa tai pysyvään asuinmaahansa siellä tapahtuneen ympäristökatastrofin takia taikka siellä vallitsevan huonon turvallisuustilanteen vuoksi, joka voi johtua kansainvälisestä tai maan sisäisestä aseellisesta selkkauksesta tai vaikeasta ihmisoikeustilanteesta.

Voimassa oleva laki

Ehdotus

Oleskelulupa humanitaarisen suojelun perusteella voidaan jättää myöntämättä ulkomaalaiselle, jos on perusteltua aihetta epäillä, että hän on tehnyt:

1) rikoksen rauhaa vastaan, sotarikoksen tai rikoksen ihmiskuntaa vastaan, sellaisia rikoksia koskevien kansainvälisten sopimusten määritelmien mukaisesti;

2) törkeän rikoksen; taikka

3) Yhdistyneiden kansakuntien tarkoitusten ja periaatteiden vastaisen teon.

89 §

Oleskeluluvan myöntäminen poissulkemislausekkeita sovellettaessa

Suomessa olevalle ulkomaalaiselle, jolle ei myönnetä turvapaikkaa tai oleskelulupaa toissijaisen suojelun tai humanitaarisen suojelun perusteella sen vuoksi, että hän on tehnyt tai on perusteltua aihetta epäillä hänen tehneen 87 §:n 2 momentissa, 88 §:n 2 momentissa tai 88 a §:n 2 momentissa tarkoitetun teon, myönnetään tilapäinen oleskelulupa enintään yhdeksi vuodeksi kerrallaan, jos häntä ei voida poistaa maasta, koska häntä uhkaa kuolemanrangaistus, kidutus, vaino tai muu ihmisarvoa loukkaava kohtelu.

113 §

Jatkuvan oleskeluluvan myöntäminen

Jatkuva oleskelulupa myönnetään ulkomaalaiselle, joka saa turvapaikan tai oleskeluluvan kiintiöpakolaisena, toissijaisen suojelun perusteella tai humanitaarisen suojelun perusteella. Jatkuva oleskelulupa voidaan myöntää ulkomaalaiselle, joka otetaan Suomeen 93 §:n nojalla tehdyn valtioneuvoston päätöksen perusteella.

114 §

Oleskeluluvan myöntäminen kansainvälistä suojelua tai tilapäistä suojelua saaneen perheenjäsenelle

Oleskelulupa myönnetään perhesiteen pe-

89 §

Oleskeluluvan myöntäminen poissulkemislausekkeita sovellettaessa

Suomessa olevalle ulkomaalaiselle, jolle ei myönnetä turvapaikkaa tai oleskelulupaa toissijaisen suojelun perusteella sen vuoksi, että hän on tehnyt tai on perusteltua aihetta epäillä hänen tehneen 87 §:n 2 momentissa tai 88 §:n 2 momentissa tarkoitetun teon, myönnetään tilapäinen oleskelulupa enintään yhdeksi vuodeksi kerrallaan, jos häntä ei voida poistaa maasta, koska häntä uhkaa kuolemanrangaistus, kidutus, vaino tai muu ihmisarvoa loukkaava kohtelu.

113 §

Jatkuvan oleskeluluvan myöntäminen

Jatkuva oleskelulupa myönnetään ulkomaalaiselle, joka saa turvapaikan tai oleskeluluvan kiintiöpakolaisena tai toissijaisen suojelun perusteella. Jatkuva oleskelulupa voidaan myöntää ulkomaalaiselle, joka otetaan Suomeen 93 §:n nojalla tehdyn valtioneuvoston päätöksen perusteella.

114 §

Oleskeluluvan myöntäminen kansainvälistä suojelua tai tilapäistä suojelua saaneen perheenjäsenelle

Oleskelulupa myönnetään perhesiteen pe-

Voimassa oleva laki

rusteella pakolaisen, toissijaisen suojelun tai humanitaarisen suojelun perusteella oleskeluluvan saaneen taikka tilapäistä suojelua saaneen ulkomaalaisen perheenjäsenelle, jos:

1) perheenkokoaja asuu Suomessa tai hänelle on myönnetty oleskelulupa Suomeen muuttoa varten; ja

2) hakijan ei katsota vaarantavan yleistä järjestystä, turvallisuutta tai kansanterveyttä.

 Jos perheenkokoaja on saanut oleskeluluvan toissijaisen suojelun perusteella ja luvan myöntämisen peruste on aseellinen selkkaus, taikka jos hän on saanut oleskeluluvan humanitaarisen suojelun tai tilapäisen suojelun perusteella, kokonaisharkintaa suoritettaessa otetaan huomioon se, että ehdotonta estettä perheenkokoajan paluulle kotimaahan ei ole.

115 §

Oleskeluluvan myöntäminen kansainvälistä suojelua tai tilapäistä suojelua saaneen muulle omaiselle

Oleskelulupa myönnetään pakolaisen, toissijaisen suojelun tai humanitaarisen suojelun perusteella oleskeluluvan saaneen taikka tilapäistä suojelua saaneen ulkomaalaisen muulle omaiselle, jos oleskeluluvan epääminen olisi kohtuutonta sen vuoksi, että asianomaisten on Suomessa tarkoitus jatkaa aikaisemmin viettämänsä kiinteää perhe-elämää tai että omainen on täysin riippuvainen Suomessa asuvasta perheenkokoajasta. Jos hakijan katsotaan vaarantavan yleistä järjestystä, turvallisuutta, kansanterveyttä tai Suomen kansainvälisiä suhteita, suoritetaan kokonaisharkinta 114 §:n 2 momentista ilmenevällä tavalla.

116 §

Maahanmuuttoviraston kansainväliseen suojeluun liittyvä toimivalta

Maahanmuuttovirasto:

1) antaa turvapaikan ja myöntää ensimmäi-

Ehdotus

rusteella pakolaisen tai toissijaisen suojelun perusteella oleskeluluvan saaneen taikka tilapäistä suojelua saaneen ulkomaalaisen perheenjäsenelle, jos:

1) perheenkokoaja asuu Suomessa tai hänelle on myönnetty oleskelulupa Suomeen muuttoa varten; ja

2) hakijan ei katsota vaarantavan yleistä järjestystä, turvallisuutta tai kansanterveyttä.

 Jos perheenkokoaja on saanut oleskeluluvan toissijaisen suojelun perusteella ja luvan myöntämisen peruste on aseellinen selkkaus, taikka jos hän on saanut oleskeluluvan tilapäisen suojelun perusteella, kokonaisharkintaa suoritettaessa otetaan huomioon se, että ehdotonta estettä perheenkokoajan paluulle kotimaahan ei ole.

115 §

Oleskeluluvan myöntäminen kansainvälistä suojelua tai tilapäistä suojelua saaneen muulle omaiselle

Oleskelulupa myönnetään pakolaisen, toissijaisen suojelun perusteella oleskeluluvan saaneen taikka tilapäistä suojelua saaneen ulkomaalaisen muulle omaiselle *kuin perheenjäsenelle*, jos oleskeluluvan epääminen olisi kohtuutonta sen vuoksi, että asianomaisten on Suomessa tarkoitus jatkaa aikaisemmin viettämänsä kiinteää perhe-elämää tai että omainen on täysin riippuvainen Suomessa asuvasta perheenkokoajasta. Jos hakijan katsotaan vaarantavan yleistä järjestystä, turvallisuutta, kansanterveyttä tai Suomen kansainvälisiä suhteita, suoritetaan kokonaisharkinta 114 §:n 2 momentista ilmenevällä tavalla.

116 §

Maahanmuuttoviraston kansainväliseen suojeluun liittyvä toimivalta

Maahanmuuttovirasto:

1) antaa turvapaikan ja myöntää ensimmäi-

Voimassa oleva laki

sen oleskeluluvan toissijaisen suojelun ja humanitaarisen suojelun perusteella turvapaikkamenettelyssä;

131 §

Henkilötuntomerkkien ottaminen

Poliisi tai rajatarkastusviranomainen saa henkilöllisyyden todentamiseksi, ulkomaalaisten maahantuloa ja maastalähtöä sekä oleskelua ja työntekoa koskevien asioiden käsittelyä, päätöksentekoa ja valvontaa varten ja valtion turvallisuuden suojaamiseksi ottaa sormenjäljet, valokuvan sekä muut henkilötuntomerkit ulkomaalaisesta:

1) joka on hakenut turvapaikkaa tai oleskelulupaa toissijaisen suojelun tai humanitaarisen suojelun taikka tilapäisen suojelun perusteella;

175 §

Takaisinkuljetusvelvollisuus

Jos rajatarkastusviranomainen on sallinut ulkomaalaisen maahantulon, liikenteenharjoittajalla ei ole 1 momentissa säädettyä velvollisuutta, ellei ulkomaalainen ole rajalla hakenut turvapaikkaa tai oleskelulupaa toissijaisen suojelun, humanitaarisen suojelun tai tilapäisen suojelun perusteella.

182 §

Liikenteenharjoittajan seuraamusmaksun poistaminen

Liikenteenharjoittajan seuraamusmaksun määränneen viranomaisen on poistettava maksu, jos:

1) ulkomaalainen saa jäädä maahan sillä perusteella, että hänelle myönnetään oleskelulupa pakolaisuuden, toissijaisen suojelun, humanitaarisen suojelun tai tilapäisen suojelun perusteella; taikka

2) liikenteenharjoittaja tuomitaan rangais-

Ehdotus

sen oleskeluluvan toissijaisen suojelun perusteella turvapaikkamenettelyssä;

131 §

Henkilötuntomerkkien ottaminen

Poliisi tai rajatarkastusviranomainen saa henkilöllisyyden todentamiseksi, ulkomaalaisten maahantuloa ja maastalähtöä sekä oleskelua ja työntekoa koskevien asioiden käsittelyä, päätöksentekoa ja valvontaa varten ja valtion turvallisuuden suojaamiseksi ottaa sormenjäljet, valokuvan sekä muut henkilötuntomerkit ulkomaalaisesta:

1) joka on hakenut turvapaikkaa tai oleskelulupaa toissijaisen suojelun tai tilapäisen suojelun perusteella;

175 §

Takaisinkuljetusvelvollisuus

Jos rajatarkastusviranomainen on sallinut ulkomaalaisen maahantulon, liikenteenharjoittajalla ei ole 1 momentissa säädettyä velvollisuutta, ellei ulkomaalainen ole rajalla hakenut turvapaikkaa tai oleskelulupaa toissijaisen suojelun tai tilapäisen suojelun perusteella.

182 §

Liikenteenharjoittajan seuraamusmaksun poistaminen

Liikenteenharjoittajan seuraamusmaksun määränneen viranomaisen on poistettava maksu, jos:

1) ulkomaalainen saa jäädä maahan sillä perusteella, että hänelle myönnetään oleskelulupa pakolaisuuden, toissijaisen suojelun tai tilapäisen suojelun perusteella; taikka

2) liikenteenharjoittaja tuomitaan rangais-
tukseen rikoslain 17 luvun 8 §:n nojalla lait-

Voimassa oleva laki

tukseen rikoslain 17 luvun 8 §:n nojalla lait-
toman maahantulon järjestämisestä tai rikos-
lain 17 luvun 8 a §:n nojalla törkeästä laitto-
man maahantulon järjestämisestä.

193 §

Valitus Helsingin hallinto-oikeuteen

Maahanmuuttoviraston päätöksestä valite-
taan Helsingin hallinto-oikeuteen, jos päätös
koskee:

1) hakemusta turvapaikan, toissijaisen suo-
jelum tai humanitaarisen suojelun perusteella
myönnettävän oleskeluluvan saamiseksi;

205 §

Tiedoksianto Suomessa

Tavallinen tiedoksianto toimitetaan kirjeel-
lä vastaanottajalle. Vastaanottajan katsotaan
saaneen päätöksestä tiedon seitsemän päivän
kuluttua kirjeen lähettämisestä, jollei muuta
näytetä. Asian katsotaan kuitenkin tulleen
Ulkomaalaisviraston tietoon kirjeen saapu-
mispäivänä. Tavallista tiedoksiannosta saadaan
käyttää päätöksissä, jotka ovat hakijalle
myönteisiä.

Tiedoksianto on muutoin toimitettava posit-
sitse saantitodistusta vastaan. Päätös voidaan
myös *pyynnöstä* luovuttaa tiedoksiannon vas-
taanottajalle tai tämän edustajalle. Tiedok-
siannosta on tällöin laadittava kirjallinen tod-
istus, josta käyvät ilmi tiedoksiannon toi-
mittaja ja vastaanottaja sekä tiedoksiannon
ajankohta.

Jos viranomainen katsoo siihen olevan ai-
hetta, tiedoksianto voidaan toimittaa haaste-
tiedoksiannona. Haastetiedoksiannosta on so-
veltuvien osin voimassa, mitä oikeudenkäy-
miskaaren 11 luvussa säädetään. Haastetie-
doksiannon toimittaa poliisi tai rajatarkastus-
viranomainen. *Kansainvälistä suojelua kos-
kevassa asiassa tiedoksianto on kuitenkin ai-
na toimitettava haastetiedoksiannona.*

Ehdotus

toman maahantulon järjestämisestä tai rikos-
lain 17 luvun 8 a §:n nojalla törkeästä laitto-
man maahantulon järjestämisestä

193 §

Valitus Helsingin hallinto-oikeuteen

Maahanmuuttoviraston päätöksestä valite-
taan Helsingin hallinto-oikeuteen, jos päätös
koskee:

1) hakemusta turvapaikan tai toissijaisen
suojelum perusteella myönnettävän oleskelu-
luvan saamiseksi;

205 §

Tiedoksianto Suomessa

Tavallinen tiedoksianto toimitetaan kirjeel-
lä vastaanottajalle. Vastaanottajan katsotaan
saaneen päätöksestä tiedon seitsemän päivän
kuluttua kirjeen lähettämisestä, jollei muuta
näytetä. Asian katsotaan kuitenkin tulleen
Maahanmuuttoviraston tietoon kirjeen saa-
pumispäivänä. Tavallista tiedoksiannosta saa-
daan käyttää päätöksissä, jotka ovat hakijalle
myönteisiä.

Tiedoksianto on muutoin toimitettava posit-
sitse saantitodistusta vastaan. Päätös voidaan
myös luovuttaa tiedoksiannon vastaanottajal-
le tai tämän edustajalle. Tiedoksiannosta on
tällöin laadittava kirjallinen todistus, josta
käyvät ilmi tiedoksiannon toimittaja ja vas-
taanottaja sekä tiedoksiannon ajankohta.

Jos viranomainen katsoo siihen olevan ai-
hetta, tiedoksianto voidaan toimittaa haaste-
tiedoksiannona. *Haastetiedoksiantoon sovel-
letaan, mitä oikeudenkäymiskaaren 11 luvus-
sa säädetään.* Haastetiedoksiannon toimittaa
poliisi tai rajatarkastusviranomainen.

*Sen estämättä, mitä 1 momentissa sääde-
tään, kansainvälistä suojelua koskevassa asi-
assa tiedoksianto on aina toimitettava todis-
teellisesti siten kuin 2 ja 3 momentissa sääde-
tään. Tiedoksiannon toimittaa Maahanmuut-
tovirasto tai Maahanmuuttoviraston pyyn-*

HE 2/2016 vp

Voimassa oleva laki

Ehdotus

Jos tiedoksiannon vastaanottaja piileskelee tai välttelee tiedoksisaantia taikka hänen olinpaikastaan ei muutoin ole tietoa, sovelletaan hallintolain 61 §:n säännöksiä sijaistiedoksiannosta.

nöstä poliisi, jos se voi tarkoituksenmukaisesti huolehtia tiedoksiantotehtävästä. Jos on tehty päätös hakijan maasta poistamiseksi, tiedoksiannon toimittaa poliisi tai poliisin pyynnöstä Maahanmuuttovirasto, jos se voi tarkoituksenmukaisesti huolehtia tiedoksiantotehtävästä.

Jos tiedoksiannon vastaanottaja piileskelee tai välttelee tiedoksisaantia taikka hänen olinpaikastaan ei muutoin ole tietoa, sovelletaan hallintolain 61 §:n säännöksiä sijaistiedoksiannosta.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta
20 .
